

Święto dla dzieci na zamku Свято для дітей у замку

Podarować dzieciom radość – taki cel postawiła przed sobą organizacja charytatywna «Religijna misja Caritas-Spes Łuck parafii Świętych Apostołów Piotra i Pawła diecezji łuckiej Kościoła katolickiego na Ukrainie» organizując obchody Międzynarodowego Dnia Dziecka.

1 czerwca do Zamku w Łucku, by przywitać dzieci, przybyli wicekonsul Marzena Baranowska z Konsulatu Generalnego RP w Łucku, przewodniczący Wołyńskiej Rady Obwodowej Hryhorij Nedopad, przedstawiciel Rzecznika Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka Julia Spas oraz zastępca dyrektora Państwowego Rezerwatu Historycznego w Łucku Wiktor Bajuk.

«Dzieci to nie tylko nasza przyszłość, ale także teraźniejszość. Dlatego jesteśmy odpowiedzialni za to, aby podarować im radość, aby pomimo wojny i dźwięku alarmów mogły poczuć prawdziwe dziecięce szczęście» – powiedziała dyrektor Caritas-Spes Łuck ks. kanonik Paweł Chomiak.

Na dziedzińcu zamku odbywały się różne warsztaty, gry, tańce, wyścigi, konkursy, zabawy ruchowe i edukacyjne dla dzieci. Organizatorzy zadbali również o poczęstunek. Uczestnicy mieli okazję porozmawiać z policjantami, ratownikami i medykami, aby dowiedzieć się więcej o ich pracy, usiąść za kierownicą radiowozów i zrobić sobie zdjęcie.

W obchodach wzięło udział około 400 dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym oraz nastolatki. Były wśród nich dzieci niepełnosprawne, dzieci z rodzin wielodzietnych i o niskich dochodach oraz dzieci z rodzin przesiedlonych z terenów objętych działaniami wojennymi.

«Takie aktywności są bardzo ważne w dzisiejszych czasach, gdyż nie chcemy, aby nasze dzieci dorastały w ciągłym napięciu i myśleniu o wojnie. Cieszę się, że mamy taką możliwość dzięki naszym obrońcom» – powiedziała Switłana, jedna z matek, które przybyły na zamek ze swoimi dziećmi.

Wydarzenie odbyło się w ramach projektów «Wsparcie rozwoju potencjału sieci Caritas-Spes Ukraina» przy wsparciu finansowym Caritas Austria oraz «Wsparcie psychospołeczne dla dzieci i młodzieży na Ukrainie» finansowanym przez Caritas Polska we współpracy z Caritas-Spes Ukraina.

Tekst i zdjęcie: Chrystyna Skopyk

Подарувати дітям радість – таку мету поставила перед собою благодійна організація «Релігійна місія Карітас-Спес Луцьк парафії Святих Апостолів Петра і Павла Луцької дієцезії Римо-католицької церкви», організовуючи святковий захід із нагоди Міжнародного дня захисту дітей.

1 червня до Луцького замку, де проходило свято, дітей прийшли привітати віцеконсул Маже-на Барановська з Генерального консульства Республіки Польща в Луцьку, голова Волинської обласної ради Григорій Недопад, представниця Уповноваженого з прав людини Верховної Ради України Юлія Спас та заступник директора Державного історико-культурного заповідника в Луцьку Віктор Баюк.

«Діти – це не лише наше майбутнє, а й сьогоднішнє. Тому на нас лежить велика відповідальність – подарувати їм радість, щоб попри війну та звуки сирен, вони відчули справжнє дитяче щастя», – зазначив очільник «Карітас-Спес Луцьк», отець-канонік Павло Хом'як.

У межах заходу діяли різноманітні майстеркласи, ігри, танці, руханки, екскурсії, конкурси та пізнавальні ініціативи для малечі. Про частування організатори також подбали. Учасники мали змогу поспілкуватися з поліцейськими, рятувальниками та медиками й детальніше ознайомитися з їхньою роботою, посидіти у водійському

кріслі службових автомобілів та зробити фото на пам'ять.

У святкуванні взяли участь близько 400 дітей дошкільного та молодшого шкільного віку та підлітків. Серед них – діти з інвалідністю, з багатодітних та малозабезпечених родин, із сімей переселенців.

«Подібні активності дуже важливі в наш час, адже не хочеться, щоб наші діти росли в постійній напрузі та думці про війну. Я рада, що ми маємо цю можливість завдяки нашим захисникам», – поділилася Світлана, одна з мам, які прийшли зі своїми дітками до замку.

Захід відбувся в межах проектів «Підтримка розвитку потенціалу мережі Карітас-Спес Україна» (Carasity development support for Caritas-Spes Ukraine Network) за фінансової допомоги «Карітас Австрія», а також «Психосоціальна підтримка дітей та молоді в Україні», який фінансує організація «Карітас Польща» у співпраці з «Карітас-Спес Україна».

Текст і фото: Христина Скопик

Чорна комедія,
світла історія
Czarna komedia,
optymistyczna historia

Упізнала через десятиліття
в натовпі

Po dziesięcioleciach
rozpoznała go w tłumie

Підприємливі діти
реалізували бізнес-ідеї

Przedsiębiorcze dzieciaki
wdrażały pomysły biznesowe

День матері в суботній школі
в Гусятині

Dzień Matki w Sobotniej Szkole
w Husiatynie

Я був знайомий
із Генриком Германовичем

Znałem
Henryka Hermanowicza

Czarna komedia, optymistyczna historia

Чорна комедія, світла історія

Wychowankowie pracowni teatralnej «DogoryDrygom» z Łucka przedstawili czarną komedię o śmierci «Na niebo!» na podstawie sztuki «Pod-Grzybek» polskiej dramatopisarki Marty Guśniowskiej.

Вихованці луцької театральної майстерні «ДогориДригом» представили чорну комедію про смерть «На небо!» за п'єсою «Підберезовик» польської драматургині Марти Гусньовської.

1 czerwca w przestrzeni artystycznej «Angar» w Łucku dzieci i dorośli mogli obejrzeć spektakl, który przez pryzmat komedii porusza temat śmierci i rozłąki z rodziną. W spektaklu wystąpili młodzi aktorzy z pracowni teatralnej «DogoryDrygom» – wychowankowie średniej grupy, którą sami nazwali «12 nieszczęść».

Rusłana Porycka z teatru «Harmyder», prowadzącego pracownię dla dzieci, reżyserka spektaklu «Na niebo!», wszystkim zgromadzonym dzieciom złożyła życzenia z okazji Dnia Dziecka: «Chciałabym, żebyśmy wszyscy dzisiaj pomyśleli, że wiele dzieci w Ukrainie niestety potrzebuje naszej opieki, dobrego słowa i wsparcia finansowego. Wsparcie i dobre emocje, które otrzymują dziś dzieci z pracowni teatralnej «DogoryDrygom», to także ważna rzecz, której potrzebuje każde dziecko».

«Czarna komedia świetnej autorki Marty Guśniowskiej porusza kwestię śmierci. To temat, od którego nie uciekniemy i mimo wszystko musimy o nim rozmawiać. Staraliśmy się poruszyć ten temat w sposób komiczny i mamy nadzieję, że będzie to optymistyczna historia» – powiedziała reżyserka.

Przygody mieszkańców lasu i występy Lisów: Małego, Starego i Prastarego, Małej Lisiczki, Kur, Jeży, Łosia, Kłusownika i jego Psa, Śmierci i innych postaci w sztuce rzeczywiście wywołały uśmiechy na twarzach widzów, zwłaszcza tych najstarszych.

«Wybierając materiał, zawsze omawiamy go z dziećmi, pytamy o ich opinie, jak to przeżywają, czy zdarzały się im takie sytuacje, czy podoba się im sztuka. Bez tego nie zaczynamy przygotowań do spektaklu. Dzieci same wyraziły chęć wystąpienia w tym przedstawieniu, ponieważ jego głównym tematem jest śmierć, a one chciały o niej opowiedzieć, zwłaszcza że w tekście pojawia się specyficzny humor» – powiedziała Julia Warченко, współreżyserka i inscenizatorka spektaklu. Dodała, że pracownia zawsze zabiera się za sztuki o aktualnej tematyce. Obecnie na

przykład przygotowuje przedstawienie o bullyingu.

Młodzi aktorzy z Łucka wystawili spektakl «Na niebo!» na podstawie sztuki «Pod-Grzybek» polskiej dramatopisarki Marty Guśniowskiej, której twórczość jest obecnie znana w Ukrainie. W repertuarze pracowni «DogoryDrygom» jest również sztuka «Pani Lampa» wg utworu innej polskiej dramatopisarki – Maliny Prześlugi. W 2017 r. przy wsparciu finansowym Instytutu Polskiego w Kijowie ukazał się zbiór polskich sztuk dla dzieci i młodzieży przetłumaczonych na język ukraiński przez Julię Popsujenko.

Tekst i zdjęcie: Natalia Denysiuk

noї студії «ДогориДригом», – це теж важливий момент, який дуже потрібен кожній дитині».

«Чорна комедія дуже класної авторки Марти Гусньовської осмислює питання смерті. Це тема, від якої mi ніде не можемо дітися, а говорити про неї, хочa й важко, потрібно. Ми спробували обговорити цю тему в комічний спосіб і сподіваємося, що це буде світла історія», – зазначила реżyserka.

Представлені пригоди лісових мешканців та гра Малого, Старого і Дрeвнього Лисів, Маленької Лисички, Курей, Іжачків, Лося, Браконьєра зі своїм Псом, Смерті та інших діючих осіб п'єси дійсно викликали щирі усмішки у глядачів, особливо в найстарших.

«При виборі матеріалу ми обов'язково обговорюємо його з дітьми, питаємо їхню думку, як вони це проживають, чи були в них такі ситуації, чи подобається їм п'єса. Без цього ми не починаємо підготовку до вистави. За цю постановку діти самі хотіли взятися, бо смерть у ній – провідна тема, а їм хотілося про це розказати, тим більше, що в п'єсі присутній специфічний гумор», – сказала Юлія Варченко, співреżyserka та пластиографка вистави. Вона додала, що студія завжди береться за актуальний матеріал і нині готує з дітьми для показу форум-театр про булінг.

Виставу «На небо!» юні луцькі актори поставили за п'єсою «Підберезовик» польської драматургині Марти Гусньовської, творчість якої нині популярна в Україні. У репертуарі майстерні «ДогориДригом» є також п'єса іншої польської драматургині – життєствердна вистава «Пані Лампа» за твором Маліни Пшесльуги. До речі, у 2017 р. за фінансової підтримки Польського інституту в Києві вийшла збірка польських п'єс для дітей та молоді, перекладених українською мовою Юлією Попсуєнко.

Текст і фото: Наталя Дeнісюк

1 червня в мистецькому просторі «Ангар» у Луцьку дітям і дорослим представили виставу, яка осмислює тему смерті та розлуки з рідними через призму комічного. Її зіграли юні актори театральної майстерні «ДогориДригом» із середньої групи вихованців, які обрали для себе назву «12 нещастя».

Руслана Порицька, реżyserka театру «Гармидер» та постановниця вистави «На небо!», привітала всіх присутніх діток із Днем захисту дітей: «Дуже хочеться, щоб ми всі сьогодні подумали про те, що багато дітей в Україні, на жаль, потребують нашого захисту, доброго слова й матеріальної допомоги. Підтримка й хороші емоції, які отримають діти із театраль-

W Zdołbunowie zakończył się rok szkolny

У Здолбунові завершився навчальний рік

W czwartek, 30 maja, w Polskiej Szkole działającej przy Towarzystwie Kultury Polskiej Ziemi Zdołbunowskiej odbyło się zakończenie roku szkolnego 2023/2024.

У четвер, 30 травня, в польській школі, що діє при Товаристві польської культури Здолбунівщини, завершився 2023–2024 навчальний рік.

Na uroczystości spotkali się uczniowie szkoły wraz z tegorocznymi absolwentami. Zofia Michalewicz, prezes Towarzystwa, przywitała zaproszonych gości, uczniów, nauczycieli oraz licznie przybyłych rodziców.

Podczas akademii wręczono świadectwa ukończenia szkoły oraz dyplomy przygotowane przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą.

W trakcie uroczystości uczniowie przedstawili program artystyczny pt. «Nadchodzą wakacje», w którym dziękowali nauczycielom i rodzicom za trud wychowania i nauczania, za codzienną troskę, wyrozumiałość, cierpliwość i tolerancję, a także witali wakacje.

Przygotowany montaż słowno-muzyczny zobowiązał, ale i wzruszył wszystkich gości, a przede wszystkim rodziców, którzy towarzyszyli im w tej wyjątkowej chwili. Szczególnie wiele emocji wzbudziły już tradycyjnie krótkie filmiki relacjonujące pobyt dzieci w szkole. Dodatkową atrakcją był występ uczennicy, która zaśpiewała i zagrała na bandurze – ukraińskim ludowym instrumencie muzycznym.

W podsumowaniu uroczystości Zofia Michalewicz pogratulowała uczniom wyników oraz podziękowała rodzicom za zaangażowanie się w życie szkoły. Życzyła wszystkim dobrego wy-

poczynku oraz radosnych i bezpiecznych wakacji. Szczególnie podziękowania przekazała Małgorzata Krasowskiej – nauczycielce języka polskiego skierowanej do Zdołbunowa przez ORPEG, która już trzeci rok pracuje z dziećmi i młodzieżą w Polskiej Szkole przy TKP Ziemi Zdołbunowskiej.

TKP Ziemi Zdołbunowskiej
Zdjęcie udostępnione przez Zofię Michalewicz

Na uroczystym zaході зустрілися учні школи та цьогорічні випускники. Запрошених гостей, учнів, учителів і батьків привітала голова товариства Софія Михалевич.

Під час академії випускникам вручили свідоцтва про завершення навчання та дипломи, підготовлені Центром розвитку польської освіти за кордоном (ORPEG).

Учні представили мистецьку програму під назвою «Незабаром канікули». Вони подякували вчителям і батькам за виховання та навчання, щоденну турботу, розуміння, терпіння і толерантність. А ще раділи, що розпочинаються канікули.

Підготовлене словесно-музичне дійство не тільки потішило, але й зворушило всіх гостей, насамперед батьків, які супроводжували своїх дітей у цей винятковий момент. Особливі емоції викликав перегляд традиційних коротких відео про перебування учнів у школі. Додатковою родзинкою став виступ учениці, яка співала та грала на бандурі.

На завершення заходу Софія Михалевич привітала дітей із досягненнями та подякувала їхнім батькам за участь у житті школи. Вона побажала всім гарного відпочинку, веселих і безпечних літніх канікул. Особливу подяку висловила вчительці польської мови Малгожати Красовській, скерованій до Здолбунова Центром розвитку польської освіти за кордоном, яка вже третій рік працює з дітьми та молоддю в польській школі при ТПК Здолбунівщини.

ТПК Здолбунівщини
Фото надала Софія Михалевич

Spotkanie Tarnopolan w Nysie

Зустріч тернополян у Нисі

W Nysie w województwie opolskim odbył się XXXVII Tarnopolski Zjazd Kresowian, który zgromadził osoby pochodzące z Tarnopolszczyzny. Organizatorem tych spotkań jest Klub Tarnopolan na czele z Janiną Stadnik.

У Нисі в Опольському воєводстві відбувся XXXVII Тернопільський з'їзд кресов'ян, на якому зустрілися вихідці з Тернопільщини. Ці зустрічі організовує «Клуб тернополян» на чолі з Яніною Стадник.

Na zjazd Tarnopolan tradycyjnie zostali zaproszeni prezes Polskiego Centrum Kultury i Edukacji im. prof. Mieczysława Krąpca w Tarnopolu Piotr Fryz, proboszcz parafii rzymskokatolickiej Miłosierdzia Bożego i Matki Bożej Nieustającej Pomocy ks. Andrzej Malig oraz Marianna Seroka, nauczycielka języka polskiego w szkole sobotniej przy Polskim Centrum im. Mieczysława Krąpca skierowana do Tarnopola przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą. Niestety tym razem pani Marianna nie mogła uczestniczyć w wydarzeniu. W sumie w tegorocznym zjeździe, odbywającym się 20–24 maja, wzięło udział 46 osób.

Jak zawsze organizatorzy przygotowali niezwykle ciekawy i bogaty program wydarzeń. Uczestnicy odwiedzili szereg muzeów, instytucji kultury i zabytków, m.in. bazylikę, Muzeum Powiatowe oraz Dom Komendanta w Nysie.

W programie znalazło się również spotkanie z Augustynem Wiernickim, prezesem Ogólnopolskich Związków i Stowarzyszeń Polskich Dzieci Wojny, prezentacja prof. Tomasza Kuby Kozłowskiego z Domu Spotkań z Historią w Warszawie oraz wizyta w Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu, gdzie przedstawiono Program Funkcjonalno-Użytkowego Muzeum Dziedzictwa i Kultury Kresów oraz postępy prac w dawnym Gimnazjum Piastowskim przeznaczonym na siedzibę nowej instytucji.

Piotr Fryz zaprezentował uczestnikom zjazdu książkę członka Polskiego Centrum w Tarnopolu Borysa Sołonina «Wieża rzymska Tarnopola» o historii miasta, a następnie przekazał ją profesorowi Tomaszowi Kubie Kozłowskiemu.

Zjazd odbył się pod patronatem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego. Organizatorem został Klub Tarnopolan, współorganizatorami – Starostwo Powiatowe oraz Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Nysie.

Tekst i zdjęcie: Piotr Fryz, PCKiE im. prof. Mieczysława Krąpca w Tarnopolu

Na z'їзд тернополян уже традиційно були запрошені голова Польського центру культури та освіти імені професора Мечислава Кромпця в Тернополі Петро Фриз, парох римо-католицького костелу Божого Милосердя і Матері Божої Неустанної Помочі, отець Анджей Маліг та Маріанна Серока, вчителька польської мови в суботній школі при Польському центрі імені Мечислава Кромпця, скерована до Тернополя Центром розвитку польської освіти за кордоном. На жаль, цим разом пані Маріанна не мала змоги взяти участь у заході. Загалом на цьо-

горічний з'їзд, який тривав 20–24 травня, прибули 46 осіб.

Як завжди організатори підготували надзвичайно цікаву та насичену програму. Учасники побували в низці музеїв, культурних установ та пам'яток. Зокрема, відвідали базиліку, Повітовий музей та Дім коменданта в Нисі.

Програма заходів передбачала зустріч з Августином Верніцкім, головою Загальнопольських спілок і товариств польських дітей війни, презентацію професора Томаша-Куби Козловського з Дому зустрічей з історією у Варшаві та відвідини Музею сілезьких Пястів у Бжегу, де представили програму Функціонально-побутового музею культури та спадщини Кресів і стан ремонтно-реставраційних робіт у будинку колишньої гімназії Пястів у Бжегу, де розмістять цей заклад.

Петро Фриз презентував учасникам з'їзду книгу-дослідження члена польського центру в Тернополі Бориса Солоніна «Римська вежа Тернополя» з історії міста й подарував її професорові Томашу-Кубі Козловському.

Захід пройшов під патронатом управління Маршалка Опольського воєводства. Організатором виступив «Клуб тернополян», співorganizatorami – Повітове староство та Міська і гмінна публічна бібліотека в Нисі.

Tekst i фото: Петро Фриз, ПЦКО імені Мечислава Кромпця в Тернополі

Informacja wołyńska

Волинська інформація

15 placówek medycznych w obwodzie wołyńskim wdraża uniwersalny model wizyt domowych, w ramach którego pielęgniarki odwiedzają rodziny z dziećmi w wieku poniżej trzeciego roku życia.

.....

15 medycznych zakładów Wołyńskiej oblasti wprowadzują uniwersalnie-progresywny model domowych wizyt, w ramach której patronażni medyczne siostry здійсniają wizyty do сімей із дітьми віком до трьох років.

W tym roku w obwodzie wołyńskim podstawowe wykształcenie średnie i pełne wykształcenie ogólnokształcące zdobyło ponad 20 tys. osób: 14 670 uczniów gimnazjów i 8 832 uczniów liceów.

.....

Цьогоріч на Волині базу загальну середню освіту та повну загальну середню освіту завершують понад 20 тис. випускників: 14670 дев'ятикласників і 8832 одинадцятикласники.

Zakończyła się modernizacja drogowego przejścia granicznego Jagodzin-Dorohusk. Zainstalowano tam 10 modułowych budynków, wymieniono nawierzchnię jezdni, naprawiono chodniki itp.

.....

Zakończyła się modernizacja drogowego przejścia granicznego Jagodzin-Dorohusk. Zainstalowano tam 10 modułowych budynków, wymieniono nawierzchnię jezdni, naprawiono chodniki itp.

W ramach programu grantowego «Wspólny rozwój edukacji STEM: innowacyjne nauczanie w Lipie i Łucku» w łuckich szkołach zostaną wyposażone pracownie fizyki, chemii, biologii, robotyki, innowacyjnych technologii oraz inne.

.....

У рамках грантової програми «Розвиваємо STEM-освіту разом: інноваційне навчання в Липі та Луцьку» в луцьких школах облаштують кабінети фізики, хімії, біології, робототехніки, інноваційних технологій та інші.

W Wołyńskim Obwodowym Szpitalu Klinicznym otwarto najnowocześniejsze na zachodzie Ukrainy laboratorium bakteriologiczne.

.....

У Волинській обласній клінічній лікарні відкрили найсучаснішу в західному регіоні країни бактеріологічну лабораторію.

Sprzątanie cmentarza w Kowlu

Прибирання цвинтаря в Ковелі

Członkowie Towarzystwa Kultury Polskiej w Kowlu pracowali na cmentarzu komunalnym przy ulicy Niezależności.

31 maja członkowie TKP w Kowlu uporządkowali otoczenie kwatery wojoskowej, groby dziecięce, harcerek oraz prywatne polskie pochówki na miejskiej nekropolii.

Trzy tygodnie wcześniej wiceprezes towarzystwa Serhij Biłous spryskał środkiem chemicznym wszystkie chwasty, aby łatwiej było przeprowadzić piątkowe sprzątanie polskich grobów.

«Serdecznie dziękujemy wszystkim, którzy pomogli kolejny raz podtrzymać

tradycję wiosennego porządkowania polskich grobów naszych przodków. Coraz więcej starszych członków towarzystwa odchodzi, ale następne pokolenia podtrzymują działania tych, którzy podjęli się wiele lat temu kultywować polskie tradycje w naszej organizacji» – mówi w TKP w Kowlu.

Wiesław Pisarski, nauczyciel języka polskiego skierowany do Kowla przez ORPEG
Zdjęcie udostępnione przez Anatola Herkę

Członkowie Towarzystwa polskiej kultury w Kowlu przybyli do komunalnego cmentarza przy ulicy Niezależności.

31 травня члени ТПК упорядкували територію навколо сектора військових поховань, нагробки дітей і харцерів та окремі польські поховання на міському цвинтарі в Ковелі.

За три тижні до цього заступник голови товариства Сергій Білоус обробив усі бур'яни хімічним препаратом, щоб полегшити п'ятничне прибирання польських могил.

«Хочемо щиро подякувати всім, хто вкотре допоміг підтримати традицію

весняного прибирання польських могил наших предків. Усе більше й більше старших членів товариства відходить у вічність, але наступне покоління підтримує діяльність тих, хто багато років тому взявся кultywувати польські традиції в нашій організації», – кажуть у ТПК у Ковелі.

Веслав Пісарський, учитель польської мови, скерований до Ковеля організацією ORPEG
Фото надав Анатолій Герка

Po ślubie przeżyli wspólnie trzy dni. Ponownie zobaczyli się po 56 latach

У шлюбі прожили три дні. Знову побачилися через 56 років

«W chutorze w pobliżu Maniewicz mieszkała wróżka. Miejsowe panienki często do niej chodziły. Ta wróżka powiedziała do babci: «Masz dwóch kawalerów – blondyna i bruneta. Jeżeli wybierzesz blondyna, będziecie razem niedługo». Babcia nawet nie mogła sobie wyobrazić, jak niedługo. Po ślubie przeżyli wspólnie tylko trzy dni».

Przeprowadzki w latach I wojny światowej, represje na początku II wojny, oblężenie Kowla w 1944 r., repatriacja krewnych, odbudowa kościoła i spotkanie małżonków po dziesięcioleciach – dziś swoją rodzinną historię opowiada nam tłumacz, krajoznawca i pracownik redakcji «Monitora Wołyńskiego» Roman Pawluk z Maniewicz.

Wszystkie dzieci urodziły się w różnych miejscowościach

«Urodziłem się w rodzinie mieszanej. Mam polskie korzenie ze strony mamy. Pradziadek Paweł Skowronek (1891–1958) i prababcia Józefa Pśnik (1895–1939) pochodzili z Lubelszczyzny. Przez wojnę rodzina zmuszona była uciekać z rodzinnych stron i ciągle przenosić się z miejsca na miejsce. Pradziadkowie mieli czworo dzieci: Helenę (1915–1988), Kazimierę (1918–2008), Jana (1924–2005) i Janinę (1926–2019). Wszystkie urodzone w różnych miejscowościach. Na przykład moja babcia Kazimiera urodziła się w Bukach na Kijowszczyźnie (ob. rejon białocerkiewski – aut.). Została ochrzczona w najbliższym kościele w Skwirze, leżącej w odległości 14 km od Buków. Do dziś w rodzinie jako relikwia przechowywana jest metryka jej chrztu, spisana ręcznie według dawnej rosyjskiej pisowni. Została wydana przez proboszcza parafii Świętego Jana Nepomucena w Skwirze ks. Piotra Trockiego» – opowiada Roman.

Po I wojnie światowej Skowronkowie na jakiś czas wrócili na Lubelszczyznę, jednak w połowie lat 20. w poszukiwaniu pracy przenieśli się na Wołyń. Najpierw – do Maciejowa (ob. Łuków w rejonie kowelskim). Paweł pracował na kolei, zaś Józefa zajmowała się domem i wychowaniem dzieci. Ich starsze córki Helena i Kazimiera uczęszczały do szkoły dla dziewcząt działającej przy klasztorze sióstr niepokalanek w maciejowskim pałacu Miączyńskich. W 1927 r. Skowronkowie przeprowadzili się do Maniewicz.

«Pradziadek Paweł dowiedział się, że ma tam powstać wielka fabryka. Od 1930 r., kiedy w Maniewiczach ruszył zakład belgijskiego producenta parkietu Auguste Lachappelle Parquets, podjął w nim pracę.

Generalnie rodzina Skowronków była biedna. Moja babcia w wieku 14 lat po ukończeniu siedmioletniej szkoły w Maniewiczach, by finansowo

wesprzeć rodzinę, w której pracował tylko ojciec i wychowywano dwoje małych dzieci, zdecydowała się przystać na prośbę dalszej rodziny z Lubelskiego. Krewni napisali do ojca, że w ich rodzinie urodziło się dziecko, więc szukają opiekunki, ponieważ w gospodarstwie musi ktoś pracować. Babcia przekonała rodziców, że da radę. Udając się na zachód cieszyła się, że finansowo im pomoże i trochę się uniezależni.

W ciągu pierwszego miesiąca rzeczywiście opiekowała się dzieckiem, jednak później gospodarze zaczęli coraz bardziej zmuszać ją do karmienia trzody i wykonywania ciężkiej pracy. Przez całą zimę na mrozie mieszkała w lodowatej wodzie karmie dla świń, przez co jej jeszcze dziecięce dłonie pokryły się ranami. Odpowiadając na ojcowskie listy, zapewniała krewnych, że u niej wszystko w porządku. Jednak na wiosnę ojciec postanowił odwiedzić córkę. Kiedy przyjechał, na widok swojej Kazi prawie się rozplakał z żalu i natychmiast zabrał ją do Maniewicz.

W domu znowu pojawił się temat zarobków, ponieważ w rodzinie się nie przelewało, a pracować w ówczesnej Polsce można było od 16. roku życia. Jej starsza siostra Helena już zatrudniona była w wytwórni parkietów, a mojej babci brakowało wtedy jednego roku do osiągnięcia zawodowej dorosłości. Ojcu jakoś udało się przekonać proboszcza parafii ks. Bolesława Jastrzębskiego do wydania jej zaświadczenia z fikcyjną datą urodzenia i chrztu, co sprawiło, że była o rok starsza. Właśnie w taki sposób w wieku 15 lat moja babcia rozpoczęła swoje prawdziwe życie zawodowe w belgijskiej fabryce, zajmując się pakowaniem gotowych fragmentów parkietu artystycznego, produkowanego z egzotycznych, różnobarwnych gatunków drewna.

Chociaż pieniędzy w domu nigdy nie było za dużo, Helena i Kazimiera, jak wszystkie młode dziewczyny, pragnęły ładnie wyglądać. Jakoś wyprosiły u ojca pieniądze na nowe pantofle i pojechały na zakupy do Kowla. Na wystawie sklepowej spodobało się im znacznie droższe obuwie, ale pieniądze starczyłoby tylko na buty, a trzeba było jeszcze kupić bilety powrotne. Więc kupiły te pantofle i wracały do domu pieszo – a to przecież 60 km! Ale takie buty, jak nie kupić?! Szły przez dwie doby. W domu uczyniło się zamieszanie.

«Na hutorze niedaleko Maniewicz żyła wrożka. Miejscowi dziewczęta często do niej nawiedzały. Ta wrożka сказала babci: «Ti маєш двох кавалерів: брүнета і блондіна. Якщо вибереш блондіна, разом ви будете недовго». Бабця навіть уявити не могла, наскільки недовго. У шлюбі вони прожили всього три дні».

Переїзди в роки Першої світової війни, репресії на початку Другої світової, облога Ковеля в 1944 r., repatriacja rідni, відбудова костелу та зустріч подружжя через десятиліття – сьогодні свою родинну історію нам розповідає Роман Павлюк із Маневичів, перекладач, краєзнавець, працівник редакції «Волинського монітора».

Усі діти народилися в різних населених пунктах

«Я народився в мішаній родині. Маю польські корені по маминій лінії. Прадід Павел Сковронек (1891–1958 рр.) і прабабуся Юзефа Псник (1895–1939 рр.) – із Люблінщини. Через Першу світову війну сім'я мусила тікати з рідного краю та постійно переїжджати. В подружжя було четверо дітей: Хелена (1915–1988 рр.), Казимира (1918–2008 рр.), Ян (1924–2005 рр.) та Яніна (1926–2019 рр.). Усі народилися в різних населених пунктах. Наприклад, моя бабця Казимира народилася в селі Буки на Київщині (нині Білоцерківський район, – авт.). Її охрестили в найближчому костелі – в місті Сквирі, що за 14 km від Буків. До сьогодні в сім'ї як реліквія зберігається метрика з її хрещення, написана від руки російським дореволюційним правописом. Вона видана настоятелем костелу Святого Яна Непомука в Сквірі, отцем Петром Троцьким», – говорить Роман.

Після Першої світової війни сім'я Сковронеків на деякий час повернулася на Люблінщину, а в середині 20-х рр. у пошуках роботи переїхала на Волинь. Спершу – в Мацеїв (нині Лукив Ковельського району). Павел працював на залізниці, а Юзефа займалася домом і вихованням дітей. Їхні старші доньки Хелена та Казимира відвідували школу для дівчаток, що діяла при монастирі сестер-непорочниць у Мацеївському палаці Мьончинських. У 1927 р. Сковронекі переїхали в Маневичі.

«Прадідусь Павел дізнався, що там планують збудувати велику фабрику. З 1930 r., як у Маневичах відкрили паркетне підприємство бельгійського концерну «Auguste Lachappelle Parquets», він там працював.

Загалом родина Сковронеків була бідною. Моя бабця після закінчення маневичької семи-класної школи в 14 років, щоб фінансово до-

помогти родині, в якій працював лише батько й виховувалося двоє менших дітей, вирішила відгукнутися на прохання далекої рідні з Люблінщини. Родичі написали батьку: в них народилася дитина й вони шукають доглядальницю. Бабця переконала своїх батьків, що впорається, і, радіючи, що фінансово їм допоможе і здобуде трохи незалежності, поїхала на захід.

Перший місяць вона дійсно просто гляділа дитину, але згодом господарі почали дедалі частіше змушувати її годувати худобу й виконувати тяжку роботу. Цілу зиму на морозі вона замішувала у крижаній воді їжу для свиней, від чого її ще дитячі долоні вкрилися ранами. Відповідаючи на батьківські листи, вона запевняла рідних, що в неї все гаразд. Навесні батько вирішив навідати доньку. Коли приїхав і побачив свою Казю, ледь не розплакався від жалю й негайно забрав її до Маневичів.

Удома знову постало питання заробітків, оскільки родині доводилося сутужно, а працювати в тодішній Польщі дозволялося лише з 16 років. Її старша сестра Хелена вже працювала на паркетні, а моїй бабці не вистачало одного року до трудового повноліття. Батькові якось вдалося вмовити настоятеля парафії, отця Болеслава Ястшембського видати їй довідку з фіктивною датою народження і хрещення, яка робила її на рік старшою. Ось так у 15-річному віці моя бабця почала свою трудову діяльність на бельгійській фабриці, де займалася пакуванням готових фрагментів художнього паркету, виготовленого з екзотичних різнокольорових порід деревини.

Хоча грошей у домі ніколи не було забагато, як і всі молоді дівчата, Хелена та Казимира хотіли гарно виглядати. Якось випросили в батька гроші на нові туфлі й поїхали по покупку в Ковель. На вітрині їм сподобалися значно дорожчі туфлі, але тоді вистачило би тільки на взуття – на зворотні квитки коштів не залишалося. Вони купили ті туфлі й вирушили додому з Ковеля пішки – це ж 60 km! Але такі туфлі, як їх не купити?! Ішли дві доби. Вдома був переполох, але, слава Богу, ця історія добре закінчилася.

Бабця розповідала, що м'яса доскоchu вони могли поїсти лише раз на рік – на Великдень.

1

2

3

ніе, jednak, Bogu dzięki, cała ta historia dobrze się skończyła.

Babcia opowiadała, że do woli najęść się mięsa można było tylko raz w roku – na Wielkanoc. A czekolada kojarzyła się jej tylko z jednym – randką. Dawniej kawaler musiał uzyskać zgodę ojca dziewczyny, by mogli razem pójść na tańce. Zazwyczaj, w takiej sytuacji chłopcy kupowali dziewczynom czekoladowe bombonierki. To była jedyna czekolada jej młodzieńcych lat» – zaznacza Roman.

«Co, po Piłsudskim płaczecie?»

Prababcia naszego rozmówcy, Józefa, zmarła przed samą II wojną światową. Po dwóch tygodniach od wybuchu wojny Maniewiczze, jak również cały Wołyń, zostały zajęte przez ZSRR.

«Pierwsze doświadczenie wojny mojej babci było związane właśnie z wkroczeniem sowieckiego wojska. Była zszokowana jego wyglądem. Żołnierze Armii Czerwonej w żaden sposób nie przypominali jej wojskowych, których przyzwyczaiła się widzieć. A żołnierzy – przystojnych, eleganckich, w wypucowanych na glanc butach, w Maniewiczach widziano dość często, ponieważ odbywały się tam obozy wojskowe. Więc kiedy zobaczyła we wrześniu 1939 r. sowieckich żołnierzy, nie mogła uwierzyć, że to są wojskowi. W onuczach, brudnym obuwiu i budionówkach – przypominali jej żebraków.

Babcia miała też i przykre wspomnienia. Ponieważ przed wojną zmarła mama, według ówczesnego zwyczaju nosiły z siostrą żałobne opaski na ramieniu. Pewnego razu natknęły się na czerwoonoarmistę. Ten agresywnie się zachowywał, zerwał im opaski z ubrań krzycząc po rosyjsku «Co, po Piłsudskim płaczecie?». Po tym zdarzeniu strasznie się bały i unikały sowieckich żołnierzy» – opowiada Roman.

Po wkroczeniu Armii Czerwonej, życie w Maniewiczach radykalnie się zmieniło. Prawie od razu miejscowi spotkali się z katastrofą gospodarczą. Jeśli w końcu lat 30. w miasteczku było półtorej setki zakładów handlowych, to po przyjeździe sowietów funkcjonował tylko jeden sklep. Ludzie zajmowali kolejkę do niego w nocy. Brakowało wszystkiego.

W lutym 1940 r. zaczęła się szeroko zakrojona akcja represji wobec Polaków. Na stacji kolejowej o każdej porze doby stał pociąg, którym wywożono w głąb ZSRR ludzi z Maniewicz i okolicznych wiosek. Nasz rozmówca przypuszcza, że jego krewnych nie wywieźli, bo rodzina była niezamożna. Poza tym, Paweł Skowronek był zwykłym robotnikiem w fabryce i nie należał do żadnej organizacji lub partii. Represjom poddawani byli głównie Polacy, którzy byli urzędnikami lub posiadali ziemię.

Zapukali w nocy do drzwi i uprowadzili męża

«Babcia Kazimiera miała dwóch kawalerów. W chutorze w pobliżu Maniewicz mieszkała wróżka. Miejscowe panienki często do niej chodziły. Ta wróżka powiedziała do babci: «Masz dwóch kawalerów – blondyna i bruneta. Brunet – bogaty. Jeżeli poślubisz go, będziecie żyć długo i szczęśliwie. Jeżeli wybierzesz blondyna, będziecie razem niedługo». Brunet był lwowiakiem, pochodzącym z zamożnej rodziny. Przyjeżdżał do Maniewicz w sprawach biznesowych. Jednak babcia poślubiła blondyna – Józefa Lintnera. Był to kowelski chłopak, mieszkający i pracujący w Maniewiczach. Wzięli ślub w miejscowym kościele w październiku 1940 r. Babcia wspominała, że był wtedy bardzo ciepły październik. Po ślubie przeżyli wspólnie tylko trzy dni. W nocy zapukano do drzwi i zabrano

Józefa. Wróżka zapowiadała, że razem będą niedługo, jednak babcia nawet nie mogła sobie wyobrazić, jak niedługo», – opowiada Roman.

Wtedy nikt nie wiedział, z jakiego powodu sowieci poddali represjom Józefa Lintnera, był przecież zwykłym robotnikiem. Dopiero po wielu latach dowiedziano się, że został oskarżony o szpiegostwo przeciwko władzy radzieckiej. Po zatrzymaniu przez jakiś czas był osadzony w łucyckim więzieniu.

«Kilkakrotnie babcia jeździła do Łucka, lecz ani razu nie widziała się z mężem. Aresztowani mogli dostawać listy i paczki. Pewnego razu przyjechała, jednak odmówiono jej przyjęcia paczki. Natomiast wręczono zawiadomienie, w którym była adnotacja po rosyjsku «bez prawa korespondencji». Jak jej wytłumaczono, oznaczało to, że Józef został rozstrzelany. Prawie przez dziesięć lat nie miała żadnych informacji o jego losie», – zauważa Roman.

«Trafilo do oblężonego Kowla. Spali w lejach po wybuchach»

W 1941 r. Maniewiczze zostały zajęte przez Niemców. Młodszy brat babci naszego rozmówcy Jan Skowronek dołączył do partyzantów, zaś następnie, w 1944 r., wstąpił do regularnego wojska polskiego, tak zwanej Armii Berlinga. Kazimiera codziennie kilka godzin spędzała na modlitwie za brata.

Helena Skowronek podczas wojny urodziła dwie córki. Pewnego razu na ulicy została z dziećmi schwytana przez gestapo. Wysłano ich do Majdanka pod Lublinem. Jej mąż też był w partyzantce, więc starać się o ich uwolnienie pojechał Paweł Skowronek. Do końca wojny do Maniewicz już nie wrócili. Janina Skowronek podczas niemieckiej okupacji również trafiła na łapankę. Miała zostać wywieziona na roboty do Niemiec. Jednak Kazimierze udało się namówić komendanta do uwolnienia siostry.

Niemcy cofali się i faktycznie wszystkich Polaków zabierali ze sobą. Obawiając się minowania torów, tak formowali pociągi, by pierwsze platformy kolejowe zajmowała ludność cywilna. W kolejnych wagonach byli wojskowi, amunicja, broń itd. «Babcia często z przerażeniem wspominała, jak na jej oczach, w drodze do Kowla taka platforma z ludźmi wjechała na minę i fragmenty ciała ofiar w wyniku eksplozji były porzucane na pobliskich drzewach», – mówi Roman.

«W tym czasie babcia, która była przekonana, że Józef Lintner nie żyje, związała się z moim dziadkiem, Ukraińcem Oleksym Mitkalikiem (1918–1990). Co prawda jego też na początku 1944 r., kiedy przyjechał z przyjaciółmi do Łucka w poszukiwaniu mąki, aresztowano w pobliżu Mostu Bazylińskiego i zabrano do więzienia w «Brygidkach». Po około dziesięciu dniach, krótko przed wycofaniem się Niemców z Łucka, po prostu go uwolniono, więc z kilkoma rodakami udał się do domu przez Kowel. Jak się okazało, wojska niemieckie już zaczęły wycofywać się z Maniewicz i w Kowlu było wielu wywiezionych maniewiczzan. Tam odnalazł moją babcię z jej młodszą siostrą Janiną. Ale wtedy jeszcze sobie nie uświadamiali, że wpadli w pułapkę i wir działań wojennych. Dalej nie było możliwości jechać. Tam przeżyli oblężenie Kowla. Dwa fronty praktycznie zamarty pod Kowlem na kilka miesięcy: z jednej strony – żołnierze hitlerowscy, z drugiej – armia radziecka. Prawdopodobnie był to najstraszniejszy okres w życiu babci. To była wiosna i początek lata 1944 r. W Kowlu panował straszny fetor. Wszędzie leżały ciała cywilów i żołnierzy, których nikt nie grzebał. W mieście ocalało tylko kilka budynków.

A czekoladę u niej asocjował tylko z jednym faktem – z pobaczeniem. Raniше kawaler musiał prosić w батька дівчини дозволу разом піти на танці. Зазвичай за таких обставин хлопці купували дівчатам шоколадні бомбоньєрки. Це був єдиний шоколад у роки її юності», – зазначає Роман.

«Що, за Пілсудським плачете?»

Прабабуся нашого співрозмовника Юзефа померла напередодні Другої світової. Через два тижні після початку війни Маневичі, як і вся Волинь, увійшли до складу СРСР.

«Перший досвід війни моєї бабці був пов'язаний саме з приходом радянських військ. Її шокував вигляд цього війська. Солдати Червоної армії зовсім не нагадували військових, яких вона звикла бачити. А військовослужбовців – виструнчених, ошатних, у начищеному до блиску взутті – в Маневичах бачили досить часто, адже там відбувалися військові табори. І коли у вересні 1939 р. вона побачила радянських солдатів, то просто не могла повірити, що це військові. В онучах, брудному взутті, будьонівках вони нагадували їй жебраків.

Також бабця мала прикрий спогад. Оскільки перед війною померла мама, вона із сестрою за тодішнім звичаєм носили на одязі жалобу – пов'язку на руці. Одного разу вони натрапили на червоноармійця. Він агресивно поводився й зірвав із їхнього одягу ці пов'язки, викрикуючи російською: «Що, за Пілсудським плачете?» Після цього вони страшенно боялися радянських солдатів й уникали їх», – оповідає Роман.

Із приходом Червоної армії життя в Маневичах кардинально змінилося. Буквально відразу місцеві зіткнулися з економічною катастрофою. Якщо наприкінці 30-х рр. у містечку нараховувалося з півтори сотні торгових закладів, то після приходу советів працював усього один магазин. Люди займали чергу до нього з ночі. Всього бракувало.

Із лютого 1940 р. почалася широкомасштабна акція репресій проти поляків. На залізничній станції в будь-яку пору доби стояв потяг, яким людей із Маневичів і навколишніх населених пунктів вивозили вглиб СРСР. Наш співрозмовник припускає, що його рідних не вивезли, бо сім'я була бідна, до того ж Павел Skowronek був звичайним робітником на фабриці й не входив до складу жодної організації чи партії. Насамперед під репресії потрапляли поляки, які працювали на державній службі та мали землю.

«Уночі постукали в двері й забрали чоловіка»

«Бабця Kazimiera мала двох кавалерів. На хуторі неподалік Маневичів жила ворожка. Місцеві дівчата часто до неї навідувалися. Та ворожка сказала бабці: «Ти маєш двох хлопців: bruneta і blondyna. Brunet багатий. Якщо ти вийдеш за нього, то разом ви будете щасливі. А якщо вибереш blondyna, разом ви будете недовго». Brunet був львів'янином із заможної родини. Він приїжджав у Маневичі в бізнесових справах. Однак бабця одружилася з blondином – із Юзефом Lintnerом. Це був ковельський хлопець, який жив і працював у Маневичах. Вони взяли шлюб у місцевому костелі в жовтні 1940 р. Бабця пригадувала, що тоді був дуже теплий жовтень. У шлюбні вони прожили всього три дні. Уночі постукали в двері і Юзефа забрали. Ворожка казала, що вони недовго будуть разом,

але бабця навіть уявити не могла, наскільки недовго», – розповідає Роман.

Тоді ніхто не знав, з якої причини совети репресували Юзефа Lintnera, адже він був звичайним робітником. Лише через багато років стало відомо, що його звинуватили у шпигунстві проти радянської влади. Після затримання його деякий час тримали в Луцькій тюрмі.

«Кілька разів бабця їздила до Луцька, але жодного разу не бачила чоловіка. Арештованим дозволяли передавати записки й посилки. Якось вона приїхала, але в неї не прийняли посилку. Натомість їй вручили повідомлення, де було російською зазначено: «Без права переписки». Як їй пояснили, це означало, що Юзефа присудили до розстрілу. Майже десять років вона не мала жодного уявлення про його долю», – зауважує Роман.

«Потрапили в оточений Ковель. Спали у воронках»

У 1941 р. Маневичі окупували німці. Менший брат бабусі нашого співрозмовника Ян Skowronek пішов у партизани, а згодом, у 1944 р., вступив у регулярну польську армію, так звану армію Берлінга. Kazimiera щодня по кілька годин проводила в молитві за брата.

Хелена Skowronek у роки війни народила двох доньок. Якось на вулиці її разом із дітьми схопили гестапівці. Їх вивезли в концтабір «Майданек» під Любліном. Її чоловік також був у партизанах, тому їх їздив виручати Павел Skowronek. До кінця війни в Маневичі вони так і не повернулися. Яніну Skowronek теж схопили на вулиці під час німецької окупації. Її мали відправляти на роботу в Німеччину. Однак Kazimiri вдалося вмовити коменданта, щоб той відпустив сестру.

Німці відступали й фактично всіх поляків вивозили із собою. На випадок мінування залізничні вони так формували потяги, щоб перші відкриті платформи займало цивільне населення. У наступних вагонах були військові, амуніція, зброя та інше. «Бабця часто із жахом згадувала, як на її очах дорогою до Ковеля така платформа з людьми наїхала на міну і фрагменти тіл вибухом порозкидало по деревах», – каже Роман.

«На той момент бабця, яка була впевнена, що Юзеф Lintner загинув, зішлася з моїм дідусем, українцем Oleksiem Mitkalikom (1918–1990 рр.). Правда, і його на початку 1944 р., коли він приїхав до Луцька зі своїм товаришем у пошуках борошна, арештували недалеко від Василянського мосту й відправили до в'язниці в «Бригідках». Через днів десять, незадовго до відступу німців із Луцька, його просто звільнили і він із кількома земляками подався додому через Ковель. Як виявилось, німецькі війська вже почали відступати з Маневичів і в Ковелі було чимало вивезених маневичан. Там він віднайшов мою бабцю з її меншою сестрою Яніною. Але тоді вони ще не зрозуміли, що потрапили в пастку і вир бойових дій. Далі їхати не було змоги. Там вони пережили облогу Ковеля. Два фронти фактично завмерли під Ковелем на кілька місяців: з одного боку – гітлерівські солдати, із другого – радянська армія. Напевно, це був найстрашніший період у житті бабці – весна й початок літа 1944 р. У Ковелі стояв страшний сморід. Усе було всіяно трупами цивільних людей і солдатів, які ніхто не ховав. У місті вціліли лише кілька будинків.

Бабця з дідусем ночували в руїнах, спали у воронках, розуміючи, що за теорією ймовірності другий раз в одне й те ж саме місце

8

Babcia z dziadkiem nocowali w ruinach, spali w lejach po wybuchach, licząc, że według teorii prawdopodobieństwa drugi raz w to samo miejsce pocisk nie trafi. Babcia była ubrana w dwie sukienki i miała przy sobie metalowe pudełko ze zdjęciami. Nie mieli nic więcej: ani jedzenia, ani leków, ani ubrań. Kilka miesięcy żyli w Kowlu w zupełnie niehumanitarnych warunkach. Byli całkowicie wycieńczeni. W końcu udało im się wyrwać na wschód i przekroczyć front radziecki» – opowiada Roman.

Jak dodaje, po tym, co przeżyła, jednym z symboli domowego ciepła i bezpieczeństwa dla Kazimiera stała się wykrochmalona pościel. Kiedy kładła się do swojego łóżka, zaścieniałego wykrochmaloną pościelą, uświadamiała sobie, że jest w domu, a nie w kowelskich ruinach, i uspokajała się.

Ostatni pociąg do Polski

Zaraz po wojnie, w czerwcu 1945 r., większość wołyńskich Polaków zaczęła wyjeżdżać do Polski. Wszyscy Skowronkowie, oprócz Kazimiera, przenieśli się do Polski i osiedlili w Łodzi. Próbowano opuścić ZSRR także babcia naszego rozmówcy. W tym czasie Oleksy i Kazimiera mieli już sześciomiesięczną córkę Halinę (ur. 1944) – matkę Romana Pawluka.

«Dziadek Oleksy kategorycznie nie chciał opuszczać Maniewicz, chociaż wiele mieszanych rodzin wyjeżdżało w ramach repatriacji zorganizowanej przez rząd Ukraińskiej SRR i Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego. Babcia jednak postanowiła, że musi jechać. Dowiedziała się, kiedy odjeżdża pociąg, i zdecydowała na ucieczkę z niemowlęciem. Dziadek po wojnie pracował na poczcie, naprawiał uszkodzone linie i gdy był w pracy, babcia spakowała jakieś rzeczy, zabrała swoją mamę i pojechała. Po powrocie z pracy dziadek zastał opuszczony dom. Wówczas wszystko zrozumiał i rzucił się w pościg. Dotarł do Kowla jakimś towarowym pociągiem, ponieważ wtedy wszystkich repatriantów najpierw zwożono do Kowla. Na dworcu kolejowym urządzono specjalny punkt, skąd ludzi kierowano do poszczególnych miast w Polsce.

Dziadek odnalazł ich w tłumie. Odebrał córkę i powiedział babci, że obiecuje wyjechać do Polski, ale później, ponieważ musi jeszcze załatwić jakieś sprawy w pracy, odpowiednio się przygotować i pożegnać się z jego rodziną. Poszedł nawet do dworcowego punktu repatriacyjnego i przyniósł stamtąd zaświadczenie z informacją o odjeździe do Polski kolejnego pociągu z repatriantami. Babcia nie miała wyboru. Wrócili razem do Maniewicz. Szybko okazało się, że obiecane pociągi nie będą, i tego dramatycznego dnia był to rzeczywisty koniec, dosłownie i w przenośni, ostatni pociąg do Polski. Pod koniec lat 50. zorganizowano jeszcze jedną falę repatriacji, jednak rodzina, w której urodziło się drugie dziecko – syn Anatol (1947–2011), nie zdecydowała się na wyjazd. Następnie granica została ściśle zamknięta i przez wiele lat nie było mowy nie tylko o przeprowadzce, ale nawet o krótkiej wizycie u krewnych», – opowiada Roman.

W 1958 r. w Łodzi zmarł Paweł Skowronek. Kazimiera otrzymała telegram od rodziny, poświadczony przez lekarza, jednak nie pozwolono jej pojechać na pogrzeb ojca. Pierwsza okazja na wyjazd do rodziny w Polsce pojawiła się podczas «odwilży». Od tego czasu Kazimiera często odwiedzała bliskich, ale przez całe życie zawsze wspominała swoją pierwszą powojenną podróż do Polski w 1960 r. i pełne emocji spotkanie z rodziną po 15-letniej rozłące.

«Babcia zawsze chciała do Polski, bo tam czuła się wśród swoich. Natomiast jej siostry i brat bardzo pragnęli powrócić do Maniewicz. Siostra

babci, Janina, kiedyś wspominała: «Już nie ma ani domu, ani fabryki... Niczego nie żałuję, niczego mi nie brakuje – tylko lasu. Takiego lasu, jak w Maniewiczach, nigdzie więcej nie ma». Miała taki sentyment. Nawet ich dzieci, które urodziły się już w Polsce, miały ten sentyment do Maniewicz», – zauważa Roman.

Bułeczki wymieniła u żołnierzy na aparat fotograficzny

W domu Kazimiera i Oleksego działała zasada dwujęzyczności: matka z dziećmi rozmawiała po polsku, a ojciec – po ukraińsku. Kazimiera Mitkał naciskała na rodzinę męża, by dzieci zostały ochrzczone w kościele. Ponieważ kościół w Maniewiczach był zamknięty, w 1950 r. ochrzczonego je w Łucku, gdzie nadal działała kapliczka na starym cmentarzu katolickim. Oboje jednocześnie ochrzcił ksiądz Jan Rutkowski, a ich chrzestną matką została dawna mieszkanka Maniewicz, Jadwiga Rybińska, która zmarła kilka lat temu (w nr 3 z 8.02.2024 można przeczytać naszą rozmowę z jej siostrą Leokadią Trusz).

«Pierwsze lata powojenne upłynęły pod znakiem głębokiego deficytu. Nie było nie tylko sklepów, ale także pracy, pieniędzy. Brakowało wszystkiego. A w rodzinie przecież dorastała dwójka dzieci, które trzeba było i karmić, i ubierać. Babcia opowiadała, że wiele kobiet z Maniewicz radziło sobie z tym problemem, wychodząc na stację kolejową do pociągów, którymi bez przerwy wracali z Niemiec radzieccy żołnierze. Nagrabione łupy głodni czerwonarmiści chętnie odstępowali za bułeczki, pierogi czy gotowane ziemniaki. W ten sposób można było zdobyć ubrania, buty, a nawet dziecięcy wózek. Pewnego razu na taki krok odważyła się i moja babcia: upiekła bułeczki i wymieniła je na peronie na aparat fotograficzny Kodak. Razem z dziadkiem jakoś opanowali skomplikowany proces fotografowania i wywoływania zdjęć, i zaczęli fotografować wszystkich chętnych. Myślę, że w Maniewiczach przez całą wojnę nie można było zrobić zdjęcia, ponieważ wszystkich właścicieli miejscowych zakładów fotograficznych rozstrzelano w 1942 r. i pochowano w zbiorowej mogile żydowskiej.

Więc pogłoska o możliwości zrobienia zdjęć rozeszła się po okolicy, a pod drzwiami ich domu zaczęli pojawiać się mieszkańcy okolicznych wsi, którzy, czasami całą rodziną, w świątecznych polskich strojach chcieli zrobić rodzinne zdjęcie. Dziadek ciągle był w pracy, więc babcia praktycznie wszystko robiła sama. Fotografowała ludzi, a kiedy oni szli gdzieś na targ lub załatwiać sprawy, wywoływała, drukowała i suszyła gotowe odbitki w swojej domowej prowizorycznej ciemni fotograficznej. Oczywiście, w tamtych czasach takie usługi nie przynosiły dochodu. Wdzięczni klienci płacili, zazwyczaj tak potrzebnym jedzeniem» – opowiada Roman.

Po dziesięcioleciach rozpoznała go w tłumie

Jak się okazało pod koniec lat 40., Józefa Lintnera nie rozstrzelano w Łucku, ale wywieziono w głąb ZSRR. Gdyby pozostał w łuckim więzieniu, prawdopodobnie zostałby zabity, podobnie jak tysiące innych więźniów. Natomiast wraz z innymi mieszkańcami Maniewicz, którzy również zostali skazani «bez prawa korespondencji», trafił do jednego z radzieckich łagrów. W 1942 r. Józef Lintner na podstawie stalinowskiej amnestii został zwolniony i już jako żołnierz Armii Andersa, dotarł do Teheranu.

«W Teheranie był razem z nim jego maniewicki przyjaciel, który zaproponował, aby napisać do rodziny i zawiadomić ich, że żyją. Józef odmówił: bał się, że zaszkodzi bliskim, ponieważ Maniewiczze były wtedy okupowane przez Niemców. Przyjaciel napi-

9

snarząd nie włączyć. Babця була одягнута у дві сукні та мала при собі бляшану коробку з фотографіями. Більше нічого не було: ні їжі, ні ліків, ні одягу. Кілька місяців вони прожили в тому Ковелі просто в нелюдських умовах. Були геть виснажені. Врешті їм вдалося вирватися на схід і перетнути радянський фронт», – значає Роман.

Як додає, після пережитого одним із символів домашнього затишку та безпеки для Казимири стала накрохмалена постіль. Коли вона лягала у своє ліжко, застелене накрохмаленою постільною білизною, усвідомлювала, що перебуває вдома, а не в ковельських руїнах, і заспокоювалася.

Ostanній потяг до Польщі

Відразу після війни, в червні 1945 r., більшість волинських поляків почали виїжджати до Польщі. Всі Skowroneki, крім Казимири, переїхали в Польщу та осіли в Лодзі. Покинути УРСР намагалася й бабуся нашого співрозмовника. На той момент Oleksij та Kazimira вже мали шестимісячну доньку Галину (1944 r. n.) – маму Романа Павлюка.

«Дідусь Oleksij категорично не хотів покинути Маневичі, хоч багато мішаних родин виїжджали в рамках репатріації, організованої урядом УРСР і Польським комітетом національного визволення. Бабця, однак, вирішила, що має їхати. Вона дізналася, коли відправляється потяг, і зважилася на втечу з немовлям. Дідусь після війни працював на пошті, відновлював пошкоджені лінії, і коли він був на роботі, бабця збрала якісь речі, схопила мою маму й поїхала. Повернувшись додому й побачивши порожній дім, дідусь усе зрозумів і кинувся на вздогін. Дістався Ковеля якимось товарняком, адже всіх репатріантів спершу звозили туди. На залізничному вокзалі облаштували спеціальний пункт, звідки людей направляли в різні міста Польщі.

Дідусь розшукав їх у натовпі. Він відібрав дочку і сказав бабці, що обіцяє виїхати до Польщі, але пізніше, бо треба ще вирішити якісь робочі питання, належним чином зібратися, попрацювати з його родиною. Він навіть пішов у вокзальний репатріаційний пункт і взяв там довідку з інформацією про відправлення до Польщі наступного потягу з переселенцями. Бабця не мала вибору. Вони разом повернулися в Маневичі. Згодом виявилось, що обіцяного потягу не буде і того драматичного дня це дійсно був, у прямому й переносному сенсах, її останній потяг до Польщі. Наприкінці 1950-х рр. організували ще одну хвилю репатріації, але родина, у якій народилася друга дитина – син Анатолій (1947–2011 рр.), на переїзд уже не наважилася. Після того кордон був щільно закритий і протягом багатьох років не йшлося не лише про переїзд, але й про короткочасну поїздку в гості до рідних», – розповідає Роман.

У 1958 r. у Лодзі помер Павел Skowronek. Kazimiera отримала телеграму від рідні, завірену лікарем, однак поїхати на похорони батька їй не дозволили. Уперше змога поїхати до рідні в Польщу з'явилася під час «відлиги». Відтоді Kazimiera часто навідувала близьких, але все життя неодмінно згадувала свою першу післявоєнну поїздку до Польщі в 1960 r. і емоційну зустріч з рідною після 15-річної розлуки.

«Бабця завжди хотіла в Польщу, бо там відчувала себе між своїми. Натомість її сестрам і брату страшенно кортіло повернутися в Маневичі. Сестра бабці Яніна якось згадувала: «Уже немає ні будинку, ні фабрики... Нічого не шкода, нічого не бракує – тільки лісу. Такого лісу, як у Маневичах, більше ніде немає». У неї

був такий сентимент. І навіть їхні діти, які народилися вже в Польщі, мали той сентимент до Маневичів», – звертає увагу Роман.

Виміняла в солдатів фотоапарат за пиріжки

Удома в Казимири й Oleksija діяв принцип двомовності: мама з дітьми розмовляла польською, а батько – українською. Kazimiera Mitkałик наполягла родині чоловіка, що діти будуть охрещені в костелі. Оскільки костел у Маневичах був закритий, їх у 1950 r. охрестили в Луцьку, де ще діяла капличка на старому католицькому цвинтарі. Обоє одночасно охрестив ксьондз Ян Рутковський, а їхньою хресною мамою стала колишня маневичанка Ядвіга Рибінська, яка померла кілька років тому (у № 3 від 8.02.2024 можна прочитати нашу розмову з її рідною сестрою Леокадією Труш).

«Перші післявоєнні роки були позначені тотальним дефіцитом. Не було не лише магазинів, але й роботи, грошей. Бракувало абсолютно всього. А в родині виховували двох дітей, яких треба було і годувати, і одягати. Бабця розповідала, що багато маневичанок вирішували це питання, виходячи на залізничну станцію до потягів, якими нескінченно їхали з Німеччини радянські солдати. Награбовані трофеї голодні червоноармії охоче віддавали за пиріжки, вареники чи варену картоплю. Таким чином можна було дістати одяг, взуття і навіть дитячий візок. Одного разу наважилася на такий крок і моя бабця: спекла пиріжків і виміняла їх на пероні на фотоапарат Kodak. Із дідусем вони якось опанували складний процес фотозйомки та проявлення світлин і почали фотографувати всіх охочих. Гадаю, фотографії у Маневичах не можна було зробити протягом усієї війни, бо всіх власників місцевих фотоательє розстріляли в 1942 r. і поховали в масовій єврейській могилі.

Отож, розголос про можливість зробити фото поширився околицями й під дверима їхнього дому почали з'являтися мешканці навколишніх сіл, які, інколи всією родиною, у святкових польських строях хотіли зробити сімейний знімок. Дідусь цілими днями працював, тож бабця фактично все робила сама. Вона фотографувала людей і, поки ті йшли десь базарювати або вирішувати справи, проявляла, друкувала й висувувала готові світлинні у своїй імпровізованій домашній фотолабораторії. Звісно, в ті часи такі послуги не передбачали заробітку. Вдячні клієнти розраховувалися, як правило, такими необхідними харчами», – розповідає Роман.

Упізнала через десятиліття в натовпі

Як з'ясувалося наприкінці 1940-х рр., Юзефа Лінтнера не розстріляли в Луцьку, а вивезли вглиб СРСР. Якби він залишився в Луцькій тюрмі, то, найімовірніше, його вбили би, як і тисячі інших в'язнів. Натомість він разом з іншими маневичанами, які теж отримали вирок «без права перепишки», потрапив до одного з радянських таборів. У 1942 r. Юзефа Лінтнера на підставі сталінської амнії звільнили і він у складі Армії Андерса дістався Тегерана.

«Разом із ним у Тегерані був його маневичкий товариш, який запропонував написати рідним і сповістити їх про те, що вони живі. Юзеф відмовився: боявся зашкодити, адже на той час Маневичі були окуповані німцями. Товариш таки написав додому, але, на прохання Лінтнера, про нього не згадав ні слова. Він не дав знати про себе, чим зробив фатальну помилку. Бабця згадувала, як родичі того товари-

sał jednak do domu, ale na prośbę Lintnera o nim nie wspominał. Nie dał więc znać o sobie, popełniając tym samym fatalny błąd. Babcia wspominała, jak krewni tego przyjaciela od razu pochwalili się jej, że dostali list z Teheranu» – mówi Roman.

Do końca II wojny światowej Józef Lintner służył w Afryce Północnej. Następnie wyemigrował do Wielkiej Brytanii, skąd poszukiwał swojej żony. Był pewien, że jest w Polsce, a nie w ZSRR. W końcu za pośrednictwem Czerwonego Krzyża udało mu się odnaleźć Skowronków w Łodzi. Tak dowiedział się, że Kazimiera pozostała w Maniewiczach, ma męża i dwójkę dzieci. Józef nigdy się ponownie nie ożenił.

«Miał mały biznes niedaleko Londynu i, będąc w podeszłym wieku, wszystko sprzedał i przeniósł się do Warszawy. Nie kontaktował się z babcią, jednak utrzymywał relacje z jej siostrami w Łodzi. Od nich dowiedział się, że w 1990 r. babcia została wdową. Wtedy zaproponował jej spotkanie w Warszawie – zdecydowanie odmówił przyjazdu do Maniewicz. Babcia nie ważyła się. Pojechała do niego w 1996 r.

Bardzo się niepokoiła. Jak wspominała, gdy pociąg zbliżał się do peronu, zaczęła się denerwować: jak pozna Józefa w tłumie stołecznego dworca po ponad 50 latach? Ale gdy wysiadła z pociągu, zobaczyła mężczyznę z bukietem, odchodzącego z peronu. Rozpoznała go z tyłu – nie miała wątpliwości, że to on, chociaż nie widziała twarzy. Jak mówiła, wyłonił się przed nią niczym z obrazu.

Józef zaproponował babci spędzenie reszty życia razem w Warszawie. Odmówiła. Choć jej życie było skomplikowane i dramatyczne, jednak była już związana z Maniewiczami, żyła życiem swoich dzieci i wnuków. Wiem, że babcia cieszyła się, iż pod koniec życia w jakiś sposób porozumiała się z Józefem, uświadamiając sobie, że wszystkim była winna bezlitosna wojna» – podkreśla Roman.

Pielgrzymki na Wołyń

Po rozpadzie ZSRR w Maniewiczach odrodziła się katolicka parafia i został zarejestrowany oddział Stowarzyszenia Kultury Polskiej im. Ewy Felińskiej. Jego przewodniczącą od razu została babcia naszego rozmówcy – Kazimiera Mitkalik.

«Po przyjeździe władzy sowieckiej kościół w Maniewiczach został rozgrabiony. Świątynia powyżej okien została zasypana solą, której nigdy nie zużyto. Po latach sól skamieniała i zamieniła się w żwarta skała. Sklepienie z dachem zawaliło się. Pod koniec lat 80. były to ruiny. Pamiętam, jak będąc małym dzieckiem, kilka razy byłem tam z babcią. Pytałem jej: może kiedyś zostanie wyremontowany? W odpowiedzi tylko smutno się uśmiechała. I oto na początku lat 90. miejscowi Polacy zebraли się i zarejestrowali parafię. Zaczęła się odbudowa kościoła. Pierwszą mszę na schodach zniszczonej świątyni odprawił ojciec Jan Mucharski. Podczas odbudowy kościoła niedzielne msze odbywały się w ciasnej «chruszcзовец» babci. Pamiętam, jak w jej mieszkaniu gromadzili się ludzie na czele z księdzem. U niej w domu nabożeństwa odprawiali księża Ludwik Kamilewski, Adam Gałek i Kazimierz Zając» – wspomina Roman.

Pierwszym proboszczem odnowionego kościoła w Maniewiczach został ks. Adam Gałek. W czerwcu 1995 r. świątynię ponownie uroczystie poświęcił biskup Marjan Trofimiak.

Nasz rozmówca opowiada, jak po uzyskaniu przez Ukrainę niepodległości, do swoich rodzinnych stron zaczęli przyjeżdżać byli mieszkańcy miast i wsi wołyńskich: «Niemcy, Żydzi, Polacy, którzy mieszkali w różnych krajach świata. Przybywali na Wołyń niby na swoistą pielgrzymkę. Później zaczęły przyjeżdżać ich dzieci i wnuki. To był fenomen. Na początku lat 90. w Maniewiczach, Kostopolu, Sarnach, Kowlu i innych miasteczkach co tydzień można było zobaczyć autobusy pełne ludzi. Wielu z nich jechało nie mając nawet adresu. Kiedy tacy podróżni przyjeżdżali do Maniewicz i pytali przypadkowych przechodniów, czy znają osobę, która mogłaby coś pamiętać, kierowano ich do mojej babci».

Przed II wojną światową w Maniewiczach mieszkało kilkanaście niemieckich rodzin. Wszyscy wyjechali w 1938 r.

«Najlepsze przyjaciółki z dzieciństwa babci i jej starszej siostry Heleny były Niemkami. I tu, w latach 90. do Kowla, przyjechały dwie Niemki, wzięły taksówkę i ruszyły do Maniewicz. Chciały po prostu przejść się po miasteczku, w którym dorastały. Kiedy przyjechały, zapytały miejscowych, czy jest ktoś z dawnych mieszkańców. Zostały skierowane do babci. Przyszły, przedstawiły się po polsku. A to były przecież jej najlepsze przyjaciółki. Wyobraźcie sobie! Okazało się, że po wojnie te Niemki próbowały odnaleźć babcię przez Czerwony Krzyż i otrzymały odpowiedź, że kobieta o takim imieniu i nazwisku (prawdopodobnie przypadkowa zbieżność imion) wyjechała do Polski i zmarła... Później utrzymywały ze sobą bliski kontakt aż do śmierci. Niemki kilka razy jeszcze przyjeżdżały do Maniewicz, a babcia odwiedzała ich w Niemczech» – kontynuuje opowieść Roman.

Jak dodaje, przez ostatnie 20 lat swojego życia babcia przyjmowała u siebie niewyobrażalną liczbę gości. Odnaleźli ją dawni mieszkańcy Maniewicz, mieszkający teraz w różnych krajach świata – od Kanady po Australię. Kazimiera codziennie pisała listy, a na wnuka Romana spadał zaszczepiony obowiązek adresowania kopert.

«Babcia miała wyjątkowy talent do pisania i opowiadania. W ostatnich latach swojego życia podziwiałem, ile miała korespondentów na całym świecie. Zastać ją w domu przy pisaniu listu, to była zwykła sprawa. O ile pamiętam, nie pisała listów liczących mniej niż cztery lub pięć stron. Z okazji świąt często darowała jej długopisy lub inne artykuły biurowe, co wzbudzało uśmiech wśród moich przyjaciół. Przed Bożym Narodzeniem, kiedy chciała złożyć życzenia swoim znajomym, na znaczki pocztowe wydawała prawie całą swoją emeryturę. Za to czasami otrzymywała z oceanu wiadomości, w których pisano do niej, że jej listy wielokrotnie publicznie są odczytywane przed zgromadzeniami byłymi maniewiczzanami lub wołyńskimi. Niejednokrotnie też dzieliła się swoimi wspomnieniami i opowieściami na łamach dwumiesięcznika «Wołanie z Wołynia», który zaczął ukazywać się w 1994 r. w Ostrogu» – wspomina Roman.

W domu zawsze rozmawiano o przeszłości

Rodzice naszego rozmówcy, Halina Mitkalik i Jurij Pawluk (ur. 1937), pobrali się w 1966 r. Mama pracowała jako nauczycielka matematyki, a tata – jako nauczyciel historii. W rodzinie wychowywano dwóch synów – Romana (ur. 1971) i Bogdana (ur. 1968).

Halina Pawluk w połowie lat 90. została przewodniczącą Oddziału Stowarzyszenia Kultury Polskiej im. Ewy Felińskiej w Maniewiczach. Przez ponad 25 lat w szkole sobotniej, działającej przy organizacji, uczyła dzieci języka polskiego. Jej uczniowie wielokrotnie zdobywali nagrody na różnych konkursach recytatorskich, poetyckich i muzycznych. Za swoją działalność Halina Pawluk została uhonorowana odznaką Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP «Zasłużony dla Kultury Polskiej» oraz medalem «Pro Memoria».

Roman Pawluk ukończył wydział geograficzny Wołyńskiego Uniwersytetu Państwowego. Od momentu otwarcia Konsulatu Generalnego RP w Łucku pracował przez 11 lat w placówce dyplomatycznej. Następnie współpracował z lubelską firmą turystyczną, oprowadzając polskojęzycznych podróżników na kilkudniowych wycieczkach po historycznym Wołyniu. Od czterech lat pracuje w redakcji «Monitora Wołyńskiego». Organizuje również w Maniewiczach charytatywne wycieczki, z których dobrowolnie wpłaty przekazywane są na potrzeby miejscowych żołnierzy.

«Uwielbiam architekturę i historię. Zamiłowanie do historii miałem od dzieciństwa, ponieważ w domu zawsze rozmawiano o przeszłości. Cieszę się, że za życia moich dziadków zdążyłem dowiedzieć się od nich wielu rzeczy. Do dziś w domu często rozmawiamy o historii» – mówi Roman.

Olga Szerszeń

Zdjęcia pochodzą z rodzinnego archiwum Romana Pawluka: 1. Paweł Skowronek. Koniec lat 20. – pocz. 30. 2. Józefa Skowronek (z domu Pšnik). Koniec lat 20. – pocz. 30. 3. Wielkanocne śniadanie w rodzinie Mitkalików. 4. Józefa Skowronek (pośrodku) z dziećmi. Pierwsza z prawej stoi Kazimiera. Lata 1936–1938. 5. Józef Lintner. 1945 r. 6. Kazimiera i Oleksy Mitkalikowie. 7. Dzieci Kazimiery i Oleksego Mitkalików – Halina i Anatol. 8. Kazimiera Mitkalik z dziećmi. Początek lat 50. 9. Kazimiera i Oleksy Mitkalikowie z wnukami Romanem i Bogdanem. Lata 1974–1975.

«Ważnym momentem było to, że otrzymałem list z Teheranu», – mówi Roman.

Do końca Drugiej światowej wojny Józef Lintner służył w Północnej Afryce. Potem emigrował do Wielkiej Brytanii i zwdził rozszukał swoją żonę. Był pewien, że jest w Polsce, a nie w ZSRR. W końcu za pośrednictwem Czerwonego Krzyża udało mu się odnaleźć Skowronków w Łodzi. Tak dowiedział się, że Kazimiera pozostała w Maniewiczach, ma męża i dwójkę dzieci. Józef nigdy się ponownie nie ożenił.

«Ważnym momentem było to, że otrzymałem list z Teheranu», – mówi Roman.

Do końca Drugiej światowej wojny Józef Lintner służył w Północnej Afryce. Potem emigrował do Wielkiej Brytanii i zwdził rozszukał swoją żonę. Był pewien, że jest w Polsce, a nie w ZSRR. W końcu za pośrednictwem Czerwonego Krzyża udało mu się odnaleźć Skowronków w Łodzi. Tak dowiedział się, że Kazimiera pozostała w Maniewiczach, ma męża i dwójkę dzieci. Józef nigdy się ponownie nie ożenił.

«Ważnym momentem było to, że otrzymałem list z Teheranu», – mówi Roman.

Palominictwa na Wołyń

Po rozpadzie ZSRR w Maniewiczach odrodziła się katolicka parafia i został zarejestrowany oddział Stowarzyszenia Kultury Polskiej im. Ewy Felińskiej. Jego przewodniczącą od razu została babcia naszego rozmówcy – Kazimiera Mitkalik.

«Po przyjeździe władzy sowieckiej kościół w Maniewiczach został rozgrabiony. Świątynia powyżej okien została zasypana solą, której nigdy nie zużyto. Po latach sól skamieniała i zamieniła się w żwarta skała. Sklepienie z dachem zawaliło się. Pod koniec lat 80. były to ruiny. Pamiętam, jak będąc małym dzieckiem, kilka razy byłem tam z babcią. Pytałem jej: może kiedyś zostanie wyremontowany? W odpowiedzi tylko smutno się uśmiechała. I oto na początku lat 90. miejscowi Polacy zebraли się i zarejestrowali parafię. Zaczęła się odbudowa kościoła. Pierwszą mszę na schodach zniszczonej świątyni odprawił ojciec Jan Mucharski. Podczas odbudowy kościoła niedzielne msze odbywały się w ciasnej «chruszcзовец» babci. Pamiętam, jak w jej mieszkaniu gromadzili się ludzie na czele z księdzem. U niej w domu nabożeństwa odprawiali księża Ludwik Kamilewski, Adam Gałek i Kazimierz Zając» – wspomina Roman.

Pierwszym proboszczem odnowionego kościoła w Maniewiczach został ks. Adam Gałek. W czerwcu 1995 r. świątynię ponownie uroczystie poświęcił biskup Marjan Trofimiak.

Nasz rozmówca opowiada, jak po uzyskaniu przez Ukrainę niepodległości, do swoich rodzinnych stron zaczęli przyjeżdżać byli mieszkańcy miast i wsi wołyńskich: «Niemcy, Żydzi, Polacy, którzy mieszkali w różnych krajach świata. Przybywali na Wołyń niby na swoistą pielgrzymkę. Później zaczęły przyjeżdżać ich dzieci i wnuki. To był fenomen. Na początku lat 90. w Maniewiczach, Kostopolu, Sarnach, Kowlu i innych miasteczkach co tydzień można było zobaczyć autobusy pełne ludzi. Wielu z nich jechało nie mając nawet adresu. Kiedy tacy podróżni przyjeżdżali do Maniewicz i pytali przypadkowych przechodniów, czy znają osobę, która mogłaby coś pamiętać, kierowano ich do mojej babci».

Przed II wojną światową w Maniewiczach mieszkało kilkanaście niemieckich rodzin. Wszyscy wyjechali w 1938 r.

«Najlepsze przyjaciółki z dzieciństwa babci i jej starszej siostry Heleny były Niemkami. I tu, w latach 90. do Kowla, przyjechały dwie Niemki, wzięły taksówkę i ruszyły do Maniewicz. Chciały po prostu przejść się po miasteczku, w którym dorastały. Kiedy przyjechały, zapytały miejscowych, czy jest ktoś z dawnych mieszkańców. Zostały skierowane do babci. Przyszły, przedstawiły się po polsku. A to były przecież jej najlepsze przyjaciółki. Wyobraźcie sobie! Okazało się, że po wojnie te Niemki próbowały odnaleźć babcię przez Czerwony Krzyż i otrzymały odpowiedź, że kobieta o takim imieniu i nazwisku (prawdopodobnie przypadkowa zbieżność imion) wyjechała do Polski i zmarła... Później utrzymywały ze sobą bliski kontakt aż do śmierci. Niemki kilka razy jeszcze przyjeżdżały do Maniewicz, a babcia odwiedzała ich w Niemczech» – kontynuuje opowieść Roman.

«Ważnym momentem było to, że otrzymałem list z Teheranu», – mówi Roman.

«Ważnym momentem było to, że otrzymałem list z Teheranu», – mówi Roman.

«Ważnym momentem było to, że otrzymałem list z Teheranu», – mówi Roman.

«Ważnym momentem było to, że otrzymałem list z Teheranu», – mówi Roman.

«Ważnym momentem było to, że otrzymałem list z Teheranu», – mówi Roman.

«Ważnym momentem było to, że otrzymałem list z Teheranu», – mówi Roman.

«Udoma zawsze mówili o przeszłości»

Babcia naszego rozmówcy, Halina Mitkalik i Jurij Pawluk (ur. 1937 r. n.) ożружили się w 1966 r. Mama pracowała wчительською математики, tato – вчителем історії. У сім'ї виховували двох синів: Романа (1971 р. н.) та Богдана (1968 р. н.).

Halina Pawluk w połowie lat 90. została przewodniczącą Oddziału Stowarzyszenia Kultury Polskiej im. Ewy Felińskiej w Maniewiczach. Przez ponad 25 lat w szkole sobotniej, działającej przy organizacji, uczyła dzieci języka polskiego. Jej uczniowie wielokrotnie zdobywali nagrody na różnych konkursach recytatorskich, poetyckich i muzycznych. Za swoją działalność Halina Pawluk została uhonorowana odznaką Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP «Zasłużony dla Kultury Polskiej» oraz medalem «Pro Memoria».

Roman Pawluk ukończył wydział geograficzny Wołyńskiego Uniwersytetu Państwowego. Od momentu otwarcia Konsulatu Generalnego RP w Łucku pracował przez 11 lat w placówce dyplomatycznej. Następnie współpracował z lubelską firmą turystyczną, oprowadzając polskojęzycznych podróżników na kilkudniowych wycieczkach po historycznym Wołyniu. Od czterech lat pracuje w redakcji «Monitora Wołyńskiego». Organizuje również w Maniewiczach charytatywne wycieczki, z których dobrowolnie wpłaty przekazywane są na potrzeby miejscowych żołnierzy.

«Uwielbiam architekturę i historię. Zamiłowanie do historii miałem od dzieciństwa, ponieważ w domu zawsze rozmawiano o przeszłości. Cieszę się, że za życia moich dziadków zdążyłem dowiedzieć się od nich wielu rzeczy. Do dziś w domu często rozmawiamy o historii» – mówi Roman.

«Uwielbiam architekturę i historię. Zamiłowanie do historii miałem od dzieciństwa, ponieważ w domu zawsze rozmawiano o przeszłości. Cieszę się, że za życia moich dziadków zdążyłem dowiedzieć się od nich wielu rzeczy. Do dziś w domu często rozmawiamy o historii» – mówi Roman.

«Uwielbiam architekturę i historię. Zamiłowanie do historii miałem od dzieciństwa, ponieważ w domu zawsze rozmawiano o przeszłości. Cieszę się, że za życia moich dziadków zdążyłem dowiedzieć się od nich wielu rzeczy. Do dziś w domu często rozmawiamy o historii» – mówi Roman.

Ольга Шершеня

«Uwielbiam architekturę i historię. Zamiłowanie do historii miałem od dzieciństwa, ponieważ w domu zawsze rozmawiano o przeszłości. Cieszę się, że za życia moich dziadków zdążyłem dowiedzieć się od nich wielu rzeczy. Do dziś w domu często rozmawiamy o historii» – mówi Roman.

Projekt finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023

Projekt „Polskie Media na Ukrainie 2023–2025” realizowany przez Fundację Wolność i Demokracja.

Projekt «Rodzinne historie Polaków z obwodu wołyńskiego, rówieńskiego i tarnopolskiego» jest finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023. Projekt «Polskie Media na Ukrainie 2023–2025» jest realizowany przez Fundację Wolność i Demokracja. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Projekt «Rodzinne historie Polaków z obwodu wołyńskiego, rówieńskiego i tarnopolskiego» jest finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023. Projekt «Polskie Media na Ukrainie 2023–2025» jest realizowany przez Fundację Wolność i Demokracja. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Dzieci zarobiły prawie 100 tysięcy hrywien

Діти заробили майже 100 тисяч гривень

Dzieci ze szkół i przedszkoli w Łuckiej Hromadzie uczyły się, jak zarabiać pieniądze i być społecznie odpowiedzialnymi biznesmenami, wydając swoje zarobki nie tylko na siebie, ale także przekazując ich część ukraińskiej armii. Dobięła końca trzecia edycja projektu «Przedsiębiorcze dzieciaki: Łuck-Lublin».

W Pałacu Młodzieży Uczniowskiej w Łucku uczestnicy projektu «Przedsiębiorcze dzieciaki: Łuck-Lublin» podsumowali tegoroczne działania realizowane w ramach tej inicjatywy. Jej celem jest nauczanie dzieci przedsiębiorczości.

«Pokazywaliśmy sztukę «Koń bez rycerza, rycerz bez konia», a pieniądze wydamy na rozrywki» – mówi uczennica Liceum nr 26 w Łucku. Dzieci przygotowały spektakl na podstawie utworu polskiej dramatopisarki Marty Guśniewskiej wspólnie ze Studiem Teatralnym Natalii Żurawlowej. Przedstawienia odbywały się w szkołach i przedszkolach na terenie Łuckiej Hromady. Jak zaznacza nauczycielka Olena Kobiellewa, publiczność płaciła za bilety wstępu, dzięki czemu młodzież aktorzy zarobili 40 tys. hrywien. 15 % swoich zarobków przekazują Siłom Zbrojnym Ukrainy, a resztę przeznaczają na rozrywkę.

«Rysowaliśmy koty» – mówi mała Daryna. «Umieszczali je na torbach na zakupy. Robili też torby z ozdobami. Z ich sprzedaży zarobiliśmy 9 tys. hrywien, z czego 2 tys. przekazujemy Siłom Zbrojnym Ukrainy, a za resztę zamówimy m.in. pokaz baniek mydlanych» – dodaje Lidia Mychalczuk, dyrektor Przedszkola nr 45 w Żydzycynie.

Dzieci spotykały się z przedstawicielami łuckich firm, brały udział w warsztatach tworzenia zabawek ceramicznych z Anatolijem Filozofem i robiły pizzę. Opiekę nad dziećmi sprawowały studentki Wydziału Pedagogiki i Pracy Socjalnej Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki.

«To było ciekawe doświadczenie, ponieważ prowadziliśmy z dziećmi zajęcia na temat przedsiębiorczości, opracowywaliśmy biznesplany, formułowaliśmy cele i odwiedzaliśmy z nimi różne firmy» – mówi studentka Chrystyna Demczuk.

W trzeciej edycji projektu udział wzięły również takie łuckie placówki edukacyjne, jak Przedszkole nr 29, Szkoła Średnia nr 13 oraz Gimnazjum nr 17. Próbując zarobić swoje pierwsze pieniądze, uczniowie wdrażali pomysły biznesowe, takie jak tworzenie ekologicznych toreb, świec woskowych i herbat ziołowych.

Projekt «Przedsiębiorcze dzieciaki: Łuck-Lublin» został zrealizowany w Łuckiej Hromadzie już po raz trzeci. Lublin realizuje tę inicjatywę od 2018 r. Łuck dołączył do niej w 2022 r. Podczas wydarzenia pozdrowienia z Lublina przekazały zgromadzonemu Beata Stepaniuk-Kuśmierzak, zastępca prezydenta Lublina ds. kultury, sportu i partycypacji, oraz koordynatorka projektu w Lublinie Monika Król.

Organizatorami «Przedsiębiorczych dzieciaków» są urzędy miejskie Lublina i Łucka, pozarządowa organizacja «Efekt Dziecka», Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej i Wołyński Uniwersytet Narodowy im. Łesi Ukrainki.

Partnerami projektu w Łucku są «Ukreximbank», firma «Tygres», międzynarodowy holding «Modern-Expo», sklep z wyszywankami «Edelwika», przedsiębiorstwo «Ruta», pizzeria «Felicita»,

studio kwiatów i dekoracji «With Love», Szkoła Kulinarna Włada Finkiewicz, Przestrzeń Muzealna «Zamek Okolny» oraz Studio Teatralne Natalii Żurawlowej.

«W projekcie zaangażowane były dzieci w wieku 5–10 lat. Udało im się zarobić 99 878 hrywien. W ciągu trzech lat trwania projektu w Łucku jego uczestnicy zarobili 209 969 hrywien» – podaje koordynator oświatowy projektu, profesor Walentyna Wituk z Wołyńskiego Narodowego Uniwersytetu im. Łesi Ukrainki.

Borys Smal, główny koordynator projektu w Łucku, dyrektor Wydziału Gospodarczego Łuckiej Rady Miejskiej, zauważa, że ta edycja projektu «Przedsiębiorcze dzieciaki» realizowana w ramach «Programu wspierania małych i średnich przedsiębiorstw Łuckiej Zjednoczonej Hromady na lata 2022–2026» była najbardziej aktywna, w dodatku organizatorzy po raz pierwszy musieli wybrać uczestników w drodze konkursu, gdyż chętnych było bardzo wielu.

W nagrodę za udział w projekcie Łucka Rada Miejska wręczyła dzieciom certyfikaty na questy w Przestrzeni Muzealnej «Zamek Okolny» oraz zwiedzanie ZOO w Łucku.

Wszyscy zgromadzeni przekazali pozdrowienia Anatolijowi Filozofowi, który wcześniej prowadził warsztaty dla uczestników projektu, a obecnie służy w Siłach Zbrojnych Ukrainy. To właśnie do jego jednostki trafi 15 % pieniędzy zarobionych przez dzieci.

Tekst i zdjęcie: Natalia Denysiuk

Dzieci ze szkół i przedszkoli w Łuckiej Hromadzie uczyły się, jak zarabiać pieniądze i być społecznie odpowiedzialnymi biznesmenami, wydając swoje zarobki nie tylko na siebie, ale także przekazując ich część ukraińskiej armii. Dobięła końca trzecia edycja projektu «Przedsiębiorcze dzieciaki: Łuck-Lublin».

liwość i przedsiębiorstwa, składali biznesplan, formułowali metę, odwiedzali z nimi różne przedsiębiorstwa», – ділиться досвідом студентка Христина Демчук.

Участь у третьому сезоні проекту брали також Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 29 компенсуючого типу, Луцька загальноосвітня школа I–III ступенів № 13, Луцька гімназія № 17. Пробуючи заробити свої перші гроші, вони реалізували такі бізнес-ідеї, як створення екоробин, свічок із вошини та виготовлення трав'яних чаїв.

Реалізація проекту «Підприємливі діти: Луцьк-Лублін» у Луцькій громаді відбулася вже втретє. Лублін втілює цю ініціативу з 2018 р. Луцьк долучився до неї у 2022 р. Під час заходу вітання з Лубліна присутнім передали заступниця президента міста Лублін із питань культури, спорту та партиципації Беата Степанюк-Куśmierzak та координатorka проекту в Лубліні Моніка Круль.

Організаторами «Підприємливих дітей» є муніципалітет міста Лубліна, Луцька міська рада, громадська організація «Ефект дитини», Університет імені Марії Кюрі-Скłodowskiej та Волинський національний університет імені Лесі Українки.

Серед партнерів проекту в Луцьку – «Укресімбанк», компанія «Тигрес», міжнародний холдинг «Модерн-Експо», магазин вишиванок «Едельвіка», торгова марка «Ruta», піцерія «Фелічита», студія квітів та декору «With Love», Кулінарна школа Влада Фінкевича, Музейний простір «Окольний замок» та Театральна студія Наталії Журавлової.

«Проект об'єднав дітей віком 5–10 років. Їм вдалося заробити 99 тис. 878 грн. Упродовж трьох років реалізації проекту в Луцьку його учасники заробили 209 тис. 969 грн», – інформує освітня координатorka проекту, професорка Валентина Вітук із ВНУ імені Лесі Українки.

Головний координатор проекту в Луцьку, директор департаменту економічної політики Луцької міської ради Борис Смал зазначає, що цей сезон «Підприємливих дітей», який реалізували в рамках «Програми підтримки малого і середнього підприємництва Луцької міської територіальної громади на 2022–2026 рр.», був найактивнішим, до того ж уперше доводилося проводити відбір учасників, адже було багато охочих.

У нагороду за участь у проекті Луцька міська рада подарувала дітям сертифікати на екскурсії-квести Музейним простором «Окольний замок» та відвідини Луцького зоопарку.

Усі присутні написали вітання Анатолію Філозофу, який раніше проводив майстер-класи для учасників проекту, а нині служить у Збройних силах України. Саме його підрозділу перекажуть 15 % зароблених дітьми грошей.

Текст і фото: Наталія Денисюк

Z okazji jubileuszu 70-lecia
PANA WAŁAWA BUKLAREWICZA,
członka zarządu Towarzystwa Kultury Polskiej
im. Władysława Reymonta w Równem,
pragniemy przekazać mu płynące z serca życzenia
zdrowia, szczęścia i pomyślności.
Niech każdy kolejny rok będzie dla Pana źródłem inspiracji i radości!
Dziękujemy za współpracę!
Redakcja «Monitora Wołyńskiego»

Z okazji jubileuszu 70-lecia,
życzymy wszystkiego najlepszego
Panu PIOTROWI FRYZOWI,
prezesowi Polskiego Centrum Kultury i Edukacji
im. prof. Mieczysława Krąpca w Tarnopolu.
Dużo zdrowia, szczęścia, radości i Bożego błogosławieństwa!
Dziękujemy za wszystko, co robi Pan
na rzecz naszego Stowarzyszenia, wspólnoty oraz parafii
Członkowie PCKiE im. prof. Mieczysława Krąpca

Do Zamłynia na Dzień Dziecka

Wizyty dzieci i młodzieży z obwodu wołyńskiego i rówieńskiego w Centrum Integracji «Zamłynie» stały się już dobrą tradycją. Ten wyjątkowy ośrodek działa we wsi Zamłynie niedaleko Lubomla.

1 czerwca, w Dniu Dziecka, w Zamłynie zorganizowano święto dla dzieci. Wzięli w nim udział uczniowie szkół prowadzonych przez polskie stowarzyszenia w obwodzie wołyńskim i rówieńskim.

Ks. kanonik Jan Buras, założyciel i dyrektor Centrum Integracyjnego «Zamłynie», odprawił nabożeństwo, dziękując Bogu za możliwość spotkania się w trudnych czasach wojny.

Konsul Krzysztof Wasilewski z Konsulatu Generalnego RP w Łucku, który tradycyjnie już objął patronatem Dzień Dziecka w Zamłynie, życzył młodzieży spełnienia marzeń i spokojnych wakacji.

Przez cały dzień dzieci mogły grać w piłkę nożną i siatkówkę, relaksować się na huśtawkach i trampolinach. Przygotowano dla nich również warsztaty sztuki ebru, street artu, body artu, a także z garncarstwa, szydełkowania, malowania piaskiem itp. Później w dobrym nastrój wprowadziły wszystkie zespoły wykonujące piosenki ludowe.

Dzieciom podobały się zajęcia, doceniły smakołyki, odpoczynek i możliwość zrobienia sobie selfie w różnych ciekawych miejscach. Po powrocie do domu długo opowiadały rodzicom o chwilach spędzonych w Zamłynie.

Wiktor Jaruczyk,
Stowarzyszenie Kultury Polskiej
im. Ewy Felińskiej na Wołyniu
Zdjęcie udostępnione przez autora

У Замлиння на День дитини

Уже доброю традицією стали відвідини молоддю з Волинської та Рівненської областей Інтеграційного центру «Замлиння». Унікальний заклад діє в однойменному селі на Любомльщині.

1 червня, в День захисту дітей, у Замлинні організували День дитини. На захід запросили учнів шкіл, які діють при польських товариствах у Волинській та Рівненській областях.

Отець-канонік Ян Бурас, засновник і директор Інтеграційного центру «Замлиння», провів богослужіння і подякував Всевишньому за можливість зустрічатися в непрості воєнні часи.

Консул Кшиштоф Василевський із Генерального консульства Республіки Польща в Луцьку, яке підтримало «День дитини» в Замлинні, побажав молоді здійснення мрій та спокійних канікул.

Упродовж цілого дня діти могли пограти у футбол та волейбол, відпочити на гойдалках та батутах. Для них підготували низку майстеркласів: ебру, стрітарт, бодіарт, гончарство, в'язання гачком, малювання піском тощо. Пізніше доброго настрою додали виступи колективу, який виконав народні пісні.

Дітям сподобалися заходи й почастунки, відпочинок і можливість зробити фото в різних цікавих локаціях. Після повернення додому вони довго розповідали батькам про пережиті моменти свята.

Віктор Ярчук,
Товариство польської культури на Волині
імені Еви Фелінської
Фото надав автор

50 lat kapłaństwa

26 maja biskup Marcjan Trofimiak, pierwszy ordynariusz diecezji łuckiej odrodzonej po upadku reżimu sowieckiego, obchodził złoty jubileusz kapłaństwa. W tym ważnym dniu wierni złożyli gratulacje swojemu arcybiskupowi.

50 lat temu, 26 maja 1974 r., Marcjan Trofimiak przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa Julijana Vaiwodsza w katedrze Świętego Jakuba w Rydze.

Ksiądz Marcjan przeżył prześladowania władz sowieckich i jest jednym z najbardziej zasłużonych odnowicieli Kościoła rzymskokatolickiego na Ukrainie.

W 1991 r. Ojciec Święty Jan Paweł II mianował księdza Marcjana Trofimiaka biskupem pomocniczym lwowskim. 18 maja 1996 r. przywrócono diecezję łucką, więc biskup został mianowany jej administratorem apostolskim, a od 1998 r. do 2012 r. – ordynariuszem.

Trudno wymienić wszystkie dokonania biskupa Trofimiaka. Wśród jego osiągnięć warto wymienić organizację wizyty papieża Jana Pawła II na Ukrainie (2001), I Ogólnoukraińskiego Kongresu Eucharystycznego (2012) oraz tłumaczenie na język ukraiński głównej księgi liturgicznej Kościoła katolickiego, «Mszału Rzymskiego».

Od 2012 r. biskup Marcjan Trofimiak jest w stanie spoczynku, ale wdzięczni wierni nie zapominają o swoim arcybiskupie. W sobotę, 25 maja, parafianie łuckiej katedry Świętych Apostołów Piotra i Pawła przybyli, aby pogratulować biskupowi złotej rocznicy jego kapłaństwa. Poprosili także o złożenie gratulacji Jego Ekscelencji na łamach «Monitora Wołyńskiego».

Redakcja naszego czasopisma dołącza się do gratulacji, dziękuje biskupowi Marcjanowi za współpracę i życzy mu wielu szczęśliwych lat. MW

50 років священства

Золотий ювілей священства відзначив 26 травня єпископ Маркіян Трофим'як, перший ординарій відновленої після падіння радянського режиму Луцької дієцезії. Із цією визначною датою свого пастиря привітали віряни.

Отець Маркіян пережив переслідування радянської влади, був одним із найбільш заслужених відбудовників Римо-католицької церкви в Україні.

У 1991 р. Святіший Отець Йоан Павло II іменував отця Маркіяна Трофим'яка єпископом-помічником Львівським. 18 травня 1996 р. була відновлена Луцька дієцезія, і владика став її апостольським адміністратором, а з 1998 до 2012 р. – ординарієм.

Важко перерахувати всі досягнення єпископа Маркіяна. Серед його здобутків варто особливо відзначити організацію візиту Йоана Павла II в Україну (2001 р.), Першого всеукраїнського євхаристійного конгресу (2012 р.) та видання перекладу українською мовою основної богослужбової книги Католицької Церкви «Римський Месал».

Із 2012 р. владика Маркіян Трофим'яка перебуває на спочинку, але паства не забуває про свого пастиря. У суботу, 25 травня, привітати єпископа із золотим ювілеєм священства приїхали парафіяни луцького кафедрального собору Святих Апостолів Петра і Павла. Також вони попросили привітати Його екскеленцію на сторінках «Волинського монітора».

Редакція нашого видання долучається до привітань, дякує єпископу Маркіяну за співпрацю та бажає многих і благих літ. BM

Nasz drogi i kochany
KSIĘŻE BISKUPIE!

Prosimy przyjąć nasze najszczerze gratulacje z okazji tak pięknej rocznicy oraz życzenia zdrowia i błogosławieństwa Bożego.

Niech Wszchemogący Cię chroni
i prowadzi na drodze życia,
a my będziemy się za Ciebie modlić
i obiecujemy swoją obecność na 50-lecie biskupstwa!

Дорогий і любий наш
ВЛАДИКО МАРКІЯНЕ!

Прийміть наші найщиріші привітання з таким гарним ювілеєм і побажання здоров'я і Божого благословення.

Нехай Всемогутній береже
і провадить Вас дорогою життя,
а ми будемо за Вас молитися
і обіцяємо приїхати до Вас на 50-літній ювілей єпископства!

Represje wobec wołyńskich Polaków: Hrabia August Ledóchowski

Репресовані волинські поляки: Граф Август Ледуховський

Iдеологія ZSRR sugerowała, że wszyscy obywatele powinni być równi (właściwie równie biedni), a ziemia powinna należeć do ludzi (właściwie państwa). Planując więc utworzenie kolchozów, sowieci odebrali ziemię właścicielom, a samych właścicieli wysłali do obozów.

20 września 1939 r., czyli w pierwszych dniach okupacji Wołynia, nowe władze aresztowały jednego z najważniejszych tutejszych ziemian – hrabiego Augusta Ledóchowskiego, przedstawiciela słynnego wołyńskiego rodu szlacheckiego.

W sprawie karnej nazwisko bohatera naszego eseju jest błędnie zapisane jako Ледуховский, czyli Ledochowski. Czasami rosyjscy śledczy używali także wariantu Лядоховский – Ladochowski. Należy od razu zauważyć, że dane zapisane w aktach sprawy często są ze sobą sprzeczne i obecnie nie mamy możliwości ustalenia pełnej prawdy. Można jedynie stwierdzić, że nowych władz nie interesowały szczegóły biografii oskarżonego, tylko cel, czyli maksymalnie wysoki wymiar kary.

Jednym z pierwszych dokumentów sprawy nr 793 jest protokół aresztowania, sporządzony przez przewodniczącego komitetu wiejskiego w Czarukowie, Najczuka. Można się z niego dowiedzieć, że August Ledóchowski, s. Władysława, urodził się 29 lutego 1879 r. we wsi Wołoczysk w powiecie starokonstantynowskim w guberni wołyńskiej. Był wdowcem i nie miał dzieci. Mieszkał we wsi Falemicze w powiecie włodzimierskim we własnym majątku, posiadał 1800 ha ziemi i młyn parowy oraz własną stadninę dla 82 koni.

Protokół kończy się słowami: «Zatrzymany 20 września przez oddział specjalny jednostki Armii Czerwonej, nie wiem jakiej, i przywieziony do wsi Czaruków». Dokument jest poświadczony osobistym podpisem Ledóchowskiego. Tego samego dnia zatrzymany został umieszczony w więzieniu w Łucku.

Nakaz aresztowania, wydany pół miesiąca później, 4 października 1939 r., mówi o powodach zatrzymania: «Ledóchowski jako właściciel ziemski prowadził aktywną działalność kontrrewolucyjną skierowaną przeciwko Związkowi Sowieckiemu i ruchowi rewolucyjnemu na zachodniej Ukrainie, utrzymując kontakt z przedstawicielami władz państwowych w Polsce i donosząc na osoby o poglądach rewolucyjnych».

Dane udokumentowane przez Najczuka uzupełnia (a zarazem wnosi zamęt) ankieta aresztowanego, wypełniona 6 października w Łucku. Podano w niej, że miejscem zamieszkania Augusta Ledóchowskiego jest jego własny majątek w Ostrożcu w Gminie Malin w powiecie dubieńskim, jest on ziemianinem oraz że «przybył do Polski w latach 1920–1921, kiedy Petlura i Niemcy byli w Kijowie». Z dokumentu wynika, że Ledóchowski nie należał do żadnej partii, nie służył w wojsku, a także, że względu na swój wiek, nie był wpisany w rejestrze wojskowym.

7 października sierżant Razuwajew, pracownik operacyjnej grupy nr 3 NKWD w Łucku, przeprowadził pierwsze przesłuchanie aresztowanego. W protokole zapisano godzinę rozpoczęcia przesłuchania – 22:00.

Zanotowano wówczas, że August Ledóchowski jest żonaty, jego żoną jest 35-letnia Wilma Łesyk (choć z przytoczonego wyżej dokumentu wynika, że był wdowcem), mieszka we wsi Ostrożec. Własność opisano następująco: «Ziemianin, 85 koni, 40 krów, 40 cieląt, 1600 ha ziemi, młyn». Z wykształcenia Ledóchowski był agronomem, od 1923 r. należał do Związku Ziemian Wołynia.

Jak wynika z protokołu, folwark ostrożecki August Ledóchowski odziedziczył po ojcu, właśnie tam przebywał podczas wojny polsko-bolszewickiej. Ciekawie brzmi odpowiedź na pytanie o poglądy polityczne: «Przed wszystkim jestem właścicielem ziemskim, wyzyskiwaczem pracy najemnej. Jestem i będę zwolennikiem władzy burżuazji, gdyż po rewolucji październikowej

Iдеологія СССР говорила, що всі громадяни мають бути рівними (насправді ж однаково бідними), а земля має належати народові (насправді ж державі). Тож, плануючи створити колгоспи, совети відбирали землю в господарів, а власників відправляли в табори.

odebrano mi 1900 ha ziemi na terytorium ZSRR». Oczywiście jest, że śledczy spisał zeznania nie w takiej formie, w jakiej były one wypowiedziane przez przesłuchiwanego, lecz w sposób korzystny dla śledztwa.

Ledóchowski zaprzeczył oskarżeniom o współpracę z policją i oświadczył, że nie prowadził w Polsce żadnej działalności antysowieckiej. Zapytany, kogo osobiście zna z byłego kierownictwa Polski, odpowiedział: «Osobiście byłem znajomy z wojewodą Józefem, spotkałem się z nim w pomieszczeniu urzędowym i rozstrzygnąłem kwestię wycięcia lasu na swoim folwarku. Nie miałem innych znajomości».

Łącznie w ciągu kolejnych dni śledczy przeprowadzili cztery przesłuchania. Chciano na nich udowodnić, że mimo przyniesienia przez majątek 20–30 tys. złotych rocznego zysku, jego właściciel rzekomo opóźniał wypłaty pracownikom. Ledóchowski temu zaprzeczył. Nadal upierał się, że nigdy nie podjął żadnej działalności przeciwko władzom sowieckim, mimo odebrania mu majątku pod Odessą. Ledóchowski stanowczo odrzucił także oskarżenia o zwalczanie ruchu komunistycznego.

Śledczy, starszy lejtnant bezpieczeństwa państwowego N. Kaladze, przesłuchał także czterech świadków w sprawie, mieszkańców Ostrożca: Ludwika Stangreczuka, Piotra Wąsika, Iwana Lucera i Mychajła Biłyka. Wszyscy oświadczyli, że «hrabia Ledóchowski dobrze traktował robotników, nie kłócił się z nimi, nie podawał ich do sądu, nie wydawał policji», ale rzekomo wstrzymywał część wynagrodzenia, powołując się na to, że «aktualnie teraz nie ma pieniędzy». Według nich hrabia był po prostu wyzyskiwaczem, ponieważ dzień roboczy trwał «od 3 po północy do 11 wieczorem».

Więc w toku śledztwa ustalono, że «obywatel Ledóchowski August, s. Władysława [...], będąc posiadaczem dużego majątku ziemskiego, miał kilka rodzin robotników, wyzyskiwał ich wszelkimi sposobami i sprzeciwiał się ich żądaniom».

14 października 1939 r. Ledóchowski został oskarżony o «wszelaki wyzysk pracy ludności chłopskiej, wspieranie polskiej polityki i struktury polskich władz, tj. w zbrodniach przewidzianych w art. 54–13 Kodeksu Karnego Ukraińskiej SRR».

у 1920–1921 рр., коли в Києві були Петлюра й німці». Згідно з документом, до жодної партії Ледуховський не належав, в армії не служив, так само, з огляду на вік, не перебував на військовому обліку.

7 жовтня працівник оперативної чекістської групи № 3 НКВД Луцька, сержант держбезпеки Разуваєв провів перший допит аresztованого. У протоколі зафіксована година початку допиту – 22:00.

Як записано, Август Ледуховський одружений, його дружина – 35-річна Вільма Лесик (хоч у документі, згаданому вище, вказано, що він удівець), мешкає в селі Острожець. Майновий стан описаний так: «Поміщик, 85 коней, корів – 40, молодняка – 40, землі – 1600 га, млин». За освітою Ледуховський був агрономом, входив у «Спілку поміщиків Волині» з 1923 р.

Як засвідчено в протоколі, острожецький маєток Август Ледуховський отримав від батька, під час польсько-більшовицької війни перебував в Острожці. Цікаво звучить відповідь на запитання про політичні погляди: «Я пердусім поміщик, експлуататор найманої праці. Я є і буду прихильником того, щоби владу мала буржуазія, оскільки після Жовтневої революції на території СССР у мене відібрали 1900 га землі». Очевидно, слідчий записував покази не так, як їх промовляв допитуваний, а формулюваннями, вигідними саме слідству.

Ледуховський заперечив обвинувачення у співпраці з поліцією та заявив, що жодної антисоветської діяльності в Польщі не вів. На запитання про те, з ким він особисто був знайомим із колишнього польського керівництва, відповів: «Особисто був знайомий із воєводою Юзевським, зустрічався з ним у службовому приміщенні та вирішив питання вирубки лісу в маєтку. Інших знайомств не мав».

Загалом у наступні кілька днів слідчі провели чотири допити. На них вони хотіли довести, що попри те, що маєток давав 20–30 тис. злотих річного прибутку, його власник нібито затримував зарплатню робітникам. Ледуховський це заперечував. Так само він продовжував наполягати, що ніколи не вів жодної діяльності проти советської влади, хоч та відняла в нього маєток під Одесою. Рішуче відкидав Ледуховський і звинувачення в боротьбі з комуністичним рухом.

Слідчий, старший лейтенант держбезпеки Н. Каладзе також допитав чотирьох свідків у справі, жителів Острожця: Людвіга Стангречука, Пьотра Вонсіка, Івана Люцера та Михайла Білика. Всі вони заявили, що «до робітників граф Ледуховський ставився непогано, не сварив їх і під суд не віддавав, у поліцію не здавав», але нібито затримував частину зарплатні, мотивуючи це тим, що «зараз немає грошей». За їхніми словами, граф був просто експлуататором, адже робочий день тривав «від 3-ї години після півночі до 11-ї години вечора».

Тож слідство встановило, що «громадянин Ледуховський Август Владиславович [...], будучи крупним поміщиком-землевласником, мав кілька сімей батраків, всіляко їх експлуатував і боровся проти законних вимог останніх». 14 жовтня 1939 р. Ледуховському висунули звинувачення, що він «всіляко експлуатував працю селянського населення, поділяючи польську політику і структуру польської влади, всіляко підтримував її, тобто винен у злочині, передбаченому ст. 54–13 Кримінального кодексу УСРР».

Справу передали прокурору міста Луцьк. Постанову про закінчення слідства підписав помічник прокурора, військовий юрист

Справу przekazano prokuratorowi miasta Łucka. Postanowienie o zakończeniu śledztwa zostało podpisane przez zastępcę prokuratora, prawnika wojskowego III stopnia Malarowa i skierowane do Trybunału Wojskowego 5. Armii Frontu Ukraińskiego. Na posiedzeniu w dniu 13 listopada 1939 r. Trybunał uznał, że «zebranego materiału dowodowego nie wystarczy, aby skazać Ledóchowskiego» i zwrócił sprawę z powrotem łuckim enkawudzistom.

Jak wynika z dokumentów, 10 stycznia 1940 r. okres śledztwa przedłużono o miesiąc, a 25 stycznia następnego roku sprawę aresztowanego przekazano śledczej jednostce Zarządu NKWD w Obwodzie Rówieńskim. Wśród dokumentów zachował się nakaz z 10 kwietnia 1940 r. o przeniesieniu Ledóchowskiego do więzienia w Dubnie.

9 maja 1940 r. śledczy z Równego ponownie przesłuchali robotnika Piotra Wąsika. Zeznał, że pracował dla hrabiego Ledóchowskiego od 1911 r. Według niego Ledóchowski miał 240 ha ziemi i 1200 ha lasów, gdzie pracowało wielu robotników. Płacił im «sześć złotych i osiem pudów zboża miesięcznie», przy czym zboże dawał, natomiast pieniędzy nie płacił przez kilka lat. Wąsikowi nie płacił przez dwa lata. Podobnie hrabia rzekomo nie zapłacił swemu kucharzowi Ludwikowi Stangreczukowi 3700 złotych. «Osoby, na które był zły, nazywał komunistami, uważając komunistę za najgorszego człowieka» – podał w protokole świadek. Ponieważ Wąsik był analfabetą, zamiast niego podpisała się inna osoba.

Inny robotnik, Antoni Żurawski, który pracował u Ledóchowskiego od 1905 r., opowiadał, że hrabia dawał im jedynie zboże i żywność, a pieniądze wypłacał pod koniec roku. Jednak przy kalkulacji nie oddawał części pieniędzy (płacił tylko 100 z 300 złotych), a robotników nazywał «psiakrew». Na niego pracowały łącznie 32 rodziny. Miał sześć majątków, ale sprzedał pięć, czyli wcześniej robotników rolnych było znacznie więcej. Żurawski także był analfabetą i podpisał się za niego kto inny. Na wniosek śledczych wójt rady wiejskiej Ostrożca Denysiuk wydał zaświadczenie, w którym niemal dosłownie powtórzone zeznania Żurawskiego. Jak można się dowiedzieć, Ledóchowski «wyjeżdżał za granicę do Niemiec, gdzie ma krewnego ze strony żony. Poza tym często opuszczał wieś Ostrożec, udając się nie wiadomo dokąd, i wracał po dwóch, trzech miesiącach. W 1916 r. podczas wojny otrzymał stanowisko kierownika ośrodka dla

uchodźców w mieście Żytomierz i posiadał sto pięć pułkownika».

Choć śledztwo prowadzili również enkawudziści, z dokumentów, m.in. z uchwały o skierowaniu sprawy śledczej do I Wydziału Specjalnego Zarządu NKWD w Obwodzie Wołyńskim z dnia 13 sierpnia 1940 r., wynika, że przez cały ten czas Ledóchowski przebywał w więzieniu w Łucku.

Po powrocie sprawy do Łucka 30 września 1940 r. Augusta Ledóchowskiego ponownie zabrano na przesłuchanie. Tym razem śledztwo prowadził Simonow, sierżant bezpieczeństwa państwowego. Podczas przesłuchania Ledóchowski przyznał, że «pracownicy najemni dziennie otrzymywali około dwóch złotych, a robotnicy stali około 120 pudów chleba rocznie oraz 120–300 złotych w zależności od zarobku», ale zdarzało się, że nie płacił swoim robotnikom we właściwym terminie.

W protokole kolejnego przesłuchania, które rozpoczęło się 2 października 1940 r. o godzinie 23:45, śledczy uzyskali wreszcie to, czego potrzebowali. Przesłuchiwany częściowo potwierdził zeznania Żurawskiego i po raz pierwszy oświadczył, że uzyskiwał dochody z wyzysku cudzej pracy. Jednocześnie Ledóchowski oświadczył, że wyrzucił Żurawskiego z pracy za lenistwo.

Wreszcie śledczy Simonow sporządził akt oskarżenia, w którym dosłownie powtórzono sformułowania sprzed roku, ale tym razem były «poparte» zeznaniami świadków.

26 lutego 1941 r. dokument został zatwierdzony przez tymczasowo pełniącego obowiązki prokuratora wydziału specjalnego Tatarinowa. Widzimy, że sprawa została przekazana do rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne NKWD ZSRR półtora roku po aresztowaniu.

Jak wynika z wyciągu protokołu nr 25 z dnia 1 marca 1941 r., August Ledóchowski jako «element społecznie niebezpieczny» został zesłany do Uzbekistanu na okres pięciu lat, licząc od 20 września 1939 r. Jego dalsze losy nie są nam znane.

Według postanowienia Prokuratury Obwodu Wołyńskiego z dnia 4 kwietnia 1989 r. August Ledóchowski został zrehabilitowany.

Ze sprawami karnymi obywateli Ukraińskiej SRR represjonowanych przez władze sowieckie można zapoznać się na stronie Archiwum Państwowego Obwodu Wołyńskiego.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Anatol Olich

Na zdjęciu: Wyciąg z protokołu z wyrokiem na Augusta Ledóchowskiego.

3-go rangi Małajrow i skierował ją u wojskowy trybunał 5-ty armii Ukraińskiego frontu. Na zasadniczym 13 listopada 1939 r. trybunał uznał, że «zібраних доказів для осудження Ледуховського недостатньо» і повернув справу на дослідження луцьким енкаведистам.

Як свідчать документи, 10 січня 1940 р. строк слідства продовжили на один місяць, а 25 січня наступного року передали справу арештованого в розпорядження слідчої частини УНКВД у Рівненській області. Серед документів зберігся ордер від 10 квітня 1940 р. про направлення Ледуховського у в'язницю в Дубні.

Рівненські слідчі 9 травня 1940 р. повторно допитали батрака Пьотра Вонсіка. Той засвідчив, що працював у графа Ледуховського з 1911 р. За його словами, Ледуховський мав 2400 га землі та 1200 га лісу, на яких працювало багато батраків. Він платив їм «шість злотих і вісім пудів зерна на місяць», при цьому зерно давав, але грошей не сплачував по кілька років. Особисто Вонсіку він не виплатив грошей за два роки. Так само граф нібито не виплатив 3700 злотих своєму кухарю Людвігу Стангречуку. «Осіб, на яких він розсердиться, називав комуністами, вважаючи самою поганою людиною комуніста», – записали зі слів свідка у протоколі. Оскільки Вонсік був неграмотним, замість нього підписалася інша людина.

Ще один батрак Антоній Журавський, який працював у Ледуховського з 1905 р., сказав, що граф давав їм тільки зерно і харч, а гроші виплачував наприкінці року. Проте коли доходило до розрахунку, частину грошей не давав (із 300 злотих платив тільки 100), а також обзивав робітників «собачою кров'ю». Усього батраків у нього було 32 сім'ї. Раніше він володів шістьма маєтками, але п'ять продав – той батраків у нього було набагато більше. Він теж був неграмотним і підписувався за нього інша особа. За зверненням слідства голова Острожецької сільської ради Денисюк видав довідку, в якій повторені майже слово у слово свідчення Журавського. Як можна довідатися, Ледуховський «іздив за кордон у Німеччину, де має рідню по дружині. Крім того, часто виїжджав із села Острожець невідомо куди, звідки повертався через два-три місяці. В 1916 р. під час війни отримав у місті Житомир посаду завідувача пунктом біженців, і був у чині полковника».

Хоча слідство вели рівненські енкаведисти, документи, зокрема постановою про направ-

лення слідчої справи у 1-й спецвідділ УНКВД у Волинській області від 13 серпня 1940 р., свідчать, що весь цей час Ледуховський перебував у Луцькій в'язниці.

Після повернення справи до Луцька 30 вересня 1940 р. Августа Ледуховського знову повели на допит. Цього разу за слідство взявся слідчий Сімонов, сержант держбезпеки. На допиті Ледуховський зізнався, що «поденні наймити отримували близько двох злотих, а постійні робітники отримували близько 120 пудів хліба на рік та 120–300 злотих, залежно від виробітку», але інколи він не виплачував вчасно зарплатні своїм батракам.

У протоколі наступного допиту, який розпочався 2 жовтня 1940 р. о 23:45, слідчі врешті отримали те, що їм було потрібно. Допитуваний частково підтвердив покази Журавського і вперше сказав, що отримував дохід від експлуатації чужої праці. При цьому Ледуховський заявив, що вигнав Журавського з роботи, бо той був лінивий.

Урешті слідчий Сімонов склав обвинувальний висновок, який дослівно повторював висновок річної давності, проте цього разу він був «підкріплений» показами свідків.

Санкціонував документ тимчасовий виконувач обов'язків прокурора спецвідділу Татарінов 26 лютого 1941 р. Бачимо, що слідчу справу відправили на розгляд Особливої наради при НКВД СРСР аж через півтора року після арешту.

Згідно з випискою з протоколу № 25 від 1 березня 1941 р., Августа Ледуховського «як соціально-небезпечного елемента» заслали в Узбецьку ССР строком на п'ять років, відраховуючи термін із 20 вересня 1939 р. Його подальша доля нам не відома.

Заключенням прокуратури Волинської області від 4 квітня 1989 р. Августа Ледуховського реабілітовано.

З архівними кримінальними справами громадян УССР, репресованих советською владою, можна ознайомитися на сторінці Державного архіву Волинської області.

(Далі буде).

Анатолій Оліх

На фото: Виписка з протоколу з вироком Августу Ледуховському.

W Równem uczczono pamięć Petlury

У Рівному вшанували пам'ять Петлюри

W Równem uczczono 145. rocznicę urodzin Symona Petlury, wybitnego ukraińskiego działacza, lidera państwa ukraińskiego, naczelnego atamana Armii Ukraińskiej Republiki Ludowej.

W uroczystościach, odbywających się 22 maja, wzięli udział wicekonsul Michał Banaś z Konsulatu Generalnego RP w Łucku oraz Wiktor Szakyrzian, sekretarz Rówieńskiej Rady Miejskiej, pełniący obowiązki mera Równego. Obecni byli również harcerze z Hufca «Wołyń» oraz działacze rówieńskiego «Plastu».

Michał Banaś i Wiktor Szakyrzian wspólnie złożyli kwiaty pod pomnikiem Symona Petlury w Równem. W ostatnich latach Rówieńska Rada

Miejska oraz Konsulat Generalny RP w Łucku owocnie współpracowały w sprawie uhonorowania bohaterów Armii Ukraińskiej Republiki Ludowej.

Po zakończeniu części oficjalnej Wiktor Szakyrzian oraz Michał Banaś spotkali się w kawiarni «Na Petlury», położonej przy ul. Symona Petlury w Równem.

Sergij Porowczuk,
Zdjęcie udostępnione przez autora

У Рівному вшанували 145-ту річницю від дня народження Симона Петлюри, видатного українського діяча, голови Директорії Української Народної Республіки, головного отамана Армії УНР.

В урочистостях, що відбулися 22 травня, взяли участь віцеконсул Міхал Банась із Генерального консульства РП у Луцьку та Віктор Шакирзян, секретар Рівненської міської ради, в. о. міського голови Рівного. Також були присутні харцери із загону «Волинь» та представники рівненського «Пласту».

Міхал Банась та Віктор Шакирзян разом поклали квіти до пам'ятника Симону Петлюри в Рівному. Протягом останніх років міськрада

Рівного та консульство плідно співпрацюють у питанні вшанування героїв Армії Української Народної Республіки.

Після офіційної частини Віктор Шакирзян і Міхал Банась провели зустріч у кав'ярні «На Петлюри», розташованій на вулиці Симона Петлюри в Рівному.

Sergij Porowczuk,
Фото надав автор

День Matki w Husiatynie

25 maja w Sobotniej Szkole przy Nadzbruczańskim Stowarzyszeniu Kultury i Języka Polskiego w Husiatynie odbyła się uroczystość z okazji Dnia Matki, na którą cała społeczność szkolna zaprosiła najbliższe i najważniejsze osoby – swoje mamy.

Dzieci ze szkoły, a także zespół pieśni i tańca «Polskie Rytmu» przygotowały okolicznościową część artystyczną. Wzruszające wiersze i piosenki przypominały wszystkim o tym ważnym dniu, o roli matki w życiu każdego z nas. Rozczulone mamy z radością dziękowały swoim pociechom za miłość, pamięć i pozytywne emocje.

«Uczniowie włożyli w przygotowanie uroczystości dużo wysiłku, pracy i serca, ale było warto, by zobaczyć uśmiechnięte i wzruszone twarze gości. Myślimy, że uroczystość na długo zapadnie w pamięci zarówno dzieci, jak i mam, gdyż była pełna radości, ciepła, szczerości i wzruszeń» – mówią w Stowarzyszeniu.

Uroczysta akademія odbyła się w sali koncertowej Husiatyńskiego Centrum Twórczości Dzieci i Młodzieży. Nad całością czuwały nauczycielki: Natalia Newińska, Krystyna Mełkonian i Olga Kulbabska.

Dzień Matki to święto obchodzone jako wyraz szacunku, miłości i wdzięczności dla wysiłków mam na rzecz wychowania dzieci. Jego początki sięgają czasów starożytnych. Grecy i Rzymianie otaczali kultem boginie matki. Trochę bliżej naszych czasów, ok. 1600 r., w Anglii pojawił się zwyczaj świętowania w czwartą niedzielę Wielkiego Postu tzw. Matczynej Niedzieli. W USA w 1905 r. ustanowiono Dzień Matki, a w 1914 r. został on uznany za święto narodowe, przypadające w drugą niedzielę maja.

W Polsce Dzień Matki obchodzono już przed II wojną światową. Po wojnie ustalono, że święto będzie obchodzone 26 maja. Na Ukrainie święto to przypada na drugą niedzielę maja.

Olga Kulbabska,
Nadzbruczańskie Stowarzyszenie Kultury i Języka Polskiego
Fot. Profil facebookowy Nadzbruczańskiego Stowarzyszenia Kultury i Języka Polskiego

День матері в Гусятині

25 травня в суботній школі при Надзбручанському товаристві польської культури та мови в Гусятині відзначали День матері. На свято шкільна спільнота запросила найближчих і найважливіших людей – мам.

Учні школи та музичний колектив пісні і танцю «Польські ритми» підготували мистецьку частину свята. Зворушливі вірші та пісні нагадали всім про цей важливий день та роль матері в житті кожного з нас. Розчулені матусі з радістю дякували своїм дітям за любов, пам'ять та позитивні емоції.

«Учні вклали багато зусиль, праці та душі в підготовку урочистості, але це варте того, щоб побачити усміхнені та зворушені обличчя гостей. Віримо, що свято надовго запам'ятається і дітям, і мамам, адже воно було сповнене радістю, теплом, щирістю та емоційністю», – кажуть у товаристві.

Святковий захід проходив у концертному залі Гусятинського центру дитячої та юнацької творчості під опікою вчительок Наталії Невінської, Кристини Мелконян та Ольги Кульбабської.

День матері – це свято, яке є виявом поваги, любові та вдячності мамам за їхні зусилля у вихованні дітей. Його витоки сягають глибокої давнини. Греки і римляни поклонялися богиням-матерям. Трохи ближче до нашого часу, близько 1600 р., в Англії з'явилася традиція святкувати в четверту неділю Великокого посту Материнську неділю. У США святкування Дня матері започаткували в 1905 р., а в 1914 р. його визнали державним святом, яке припадає на другу неділю травня.

У Польщі День матері відзначали ще до Другої світової війни. Після війни ухвалили, що свято відзначатимуть 26 травня. В Україні його вшановують у другу неділю травня.

Ольга Кульбабська, Надзбручанське товариство польської культури та мови в Гусятині
Фото: сторінка Надзбручанського товариства польської культури та мови у Facebook

Pierwsza Komunia Święta w Tarnopolu Перше причастя в Тернополі

26 maja, w uroczystość Trójcy Przenajświętszej, w kościele Miłosierdzia Bożego i Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Tarnopolu dzieci przyjęły Pierwszą Komunię Świętą.

Przed nabożeństwem rodzice pobłogosławili swoje dzieci. Mszę pierwszokomunijną odprawili proboszcz parafii ksiądz Andrzej Malig oraz ksiądz Wiktor Kostyuk, który przygotował dzieci do przyjęcia Eucharystii. Do Pierwszej Komunii przystąpiło 16 dzieci. Po nabożeństwie wręczono im dyplomy, pamiątki i słodycze.

Pierwszą grupę katechetyczną w parafii Miłosierdzia Bożego i Matki Bożej Nieustającej Po-

mocy w Tarnopolu, która składała się z pięciorga dzieci, przygotował proboszcz Andrzej Malig. Miało to miejsce 27 lat temu, w 1997 r. Nabożeństwa odprawiano wówczas w kaplicy na Cmentarzu Mikulinieckim w Tarnopolu.

Alla Flissak,
Polskie Centrum Kultury i Edukacji
im. prof. Mieczysława Krąpca w Tarnopolu
Fot. Halina Witiak

26 травня, на урочистість Пресвятої Трійці, в римо-католицькому костелі Божого Милосердя і Матері Божої Неустанної Помочі в Тернополі діти прийняли Перше причастя.

Перед богослужінням батьки благословили своїх дітей. Літургію звершили настоятель парафії, отець Анджей Маліг та отець Віктор Костюк, який готував дітей до прийняття Таїнства. Перше причастя прийняли 16 дітей. Після служби їм вручили свідоцтва, пам'ятки та солодощі.

Першу катехитичну групу в парафії Божого Милосердя і Матері Божої Неустанної Помочі

в Тернополі, яка складалася з п'яти дітей, парох Анджей Маліг підготував 27 років тому, в 1997 р. На той час богослужіння проводили в каплиці, розташованій на Микулинецькому цвинтарі в Тернополі.

Alla Flissak,
Polskiy tsentr kultury ta osviti
imeni profesora Mieczysława Krąpca w Ternopolu
Foto: Galina Wityak

Duet aktorski w najweselszym baraku

Акторський дует у найвеселішому бараці

Актори Jan Himilbsch oraz Zdzisław Maklakiewicz w życiu i w filmie stworzyli niepowtarzalną parę. Trafili na swój czas i swoje miejsce. Choć krytycy filmowi pisali, że ich talent nie został w pełni wykorzystany przez reżyserów, to pamięć o nich zostanie na zawsze w sercach Polaków. Jan Himilbsch i Zdzisław Maklakiewicz to dwaj wspaniali aktorzy i niezwykle przykład przyjaciół do grobowej deski.

Jan Himilbsch nudził się, gdy w każdym wywiadzie musiał opowiadać te same fakty ze swojego życia, więc często koloryzował, dodawał wydarzenia i po prostu zmyślał. Jego życie może wydawać się więc barwniejsze niż było w rzeczywistości, ale można powiedzieć, że żył na swoich warunkach. Powtarzał w takich sytuacjach: «Nie można w kółko pier...ć tego samego» i w każdym wywiadzie, a udzielił ich ponad 700, coś zmieniał. Mówił na przykład, że urodził się 31 listopada i pomagał stawiać Kolumnę Zygmunta.

Lista zawodów, w których pracował, była długa: grabarz, górnik, piekarz, ślusarz, palacz kotłowy na statku śródlądowym i kamieniarz, poeta, prozaik, scenarzysta filmowy i aktor. Miał za sobą także zakład poprawczy i więzienie. Jednak pewnym jest to, że we wszystkich tych sytuacjach był sobą – człowiekiem wolnym w swoich decyzjach. Był takim też w filmach, nie musiał się wcielać w rolę, po prostu był obywatelem PRL-u, robotnikiem – proletariuszem we flanelowej koszuli, z papierosem w ustach i w pogniecionych spodniach.

Przygodę ze sztuką zaczął jako poeta w okresie stalinowskim w roku 1951. Potem napisał trzy zbiory opowiadań «Monidło», «Przepychną» i «Łzy sołtysa». Jako aktor zadebiutował w filmie «Rejs» w reżyserii Marka Piwowskiego i według scenariusza Janusza Głowackiego. Za tę rolę otrzymał nagrodę «Złotej Maski» czytelników «Ekspresu Wieczornego».

Zagrał w ponad sześćdziesięciu filmach. Najczęściej był obsadzany w rolach epizodycznych, ale gdy pojawiał się na ekranie, wносил zawsze część prawdy o czasach, w których przyszło mu żyć. Jego role zapadały w pamięci widzów, a porwana zmarszczkami twarz i zachrypły głos były nieodłącznymi atrybutami jego pracy aktorskiej.

Trochę inną drogę przeszedł Zdzisław Maklakiewicz. W przeciwieństwie do Himilbscha pochodził z rodziny inteligenckiej. Studia aktorskie rozpoczął w Krakowie, a zakończył je na Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. Był aktorem teatrów w Warszawie, Gdańsku, Wrocławiu oraz Krakowie. Jednak sam od sceny teatralnej wolał ekran filmowy, gdzie można było improwizować. Nudził się próbami i powtarzaniem tych samych kwestii każdego wieczoru.

Film co prawda też nie wykorzystwał w pełni jego talentu. Maklakiewicz, podobnie jak Himilbsch, grywał role epizodyczne i charakterystyczne. I choć zagrał w ponad stu produkcjach nie dostał nigdy głównej roli na miarę swojego talentu. Jednak tak, jak jego przyjaciel, nawet w tych gorszych filmach, wyróżniał się naturalną wspaniałą grą i zapadał najgłębiej w pamięci widzów, a jego epizody były majstersztykiem sztuki aktorskiej na najwyższym poziomie.

Od czasu wspólnego występu przed kamerą na planie kultowego «Rejsu» Himilbsch i Maklakiewicz zostali przyjaciółmi. I choć wystąpili razem tylko w kilku filmach, w mojej pamięci i w świadomości widzów tego co ja pokolenia, zawsze razem toczą swoje niezwykle dialogi. Ich wspólne filmy to powstałe w latach 70.: «Rejs», «Siedem czerwonych róż», «Wniebowzięci» oraz «Jak to się robi».

Nie stronili od alkoholu, pijackich wędrówek po lokalach w Warszawie, ale do końca zachowali swoją wolność życiową i aktorską. Jednak zapłacili za to wysoką cenę. To zbyt ciężki pociąg do alkoholu skręcił ich życie i wspólne plany aktorskie. Maklakiewicz żył tylko 50 lat, zaś Himilbsch – 57. Gdy w 1977 r. Zdzisław Maklakiewicz zmarł tragicznie, to Himilbsch, jak przystało na kamienia-

Актори Ян Гімільсбах і Здзіслав Маклакевич у житті та кіно були неповторною парою. Вони з'явилися в потрібний час і потрібному місці. Хоч кінокритики писали, що їхні таланти режисери використали несповна, пам'ять про них залишиться назавжди в серцях поляків. Ян Гімільсбах та Здзіслав Маклакевич – чудові актори та особливий приклад дружби до гробової дошки.

z prawdziwego zdarzenia, postawił mu wspaniałą nagrobek na Powązkach. Pewnego razu przyszedł do jego mieszkania i spytał matki: «Czy jest Zdzisiek?» «Panie Janku, przecież umarł! Był pan na pogrzebie»... – odpowiedziała pani Česława, matka Maklakiewicza. «Wiem, k...a! Ale nie mogę się z tym pogodzić» – odparł Himilbsch. Sam zmarł w 1988 r. i został pochowany na Cmentarzu Komunalnym Północnym w Warszawie. Wtedy mógł już dołączyć na zawsze do swojego przyjaciela.

Zdzisław Maklakiewicz, wykształcony inteligent, uczestnik Powstania Warszawskiego, absolwent szkoły aktorskiej, i Jan Himilbsch, człowiek z marginesu społecznego, karany, kamieniarz i amator, który mówił, że ceni sobie bardziej swoje dokonania kamieniarskie niż literackie, stworzyli niezwykle duet aktorski w czasach peerelowskiej beznadziei i socjalistycznej szarości. Grając byli jednocześnie sobą w filmach, z których ich pamiętamy, stworzyli własną przestrzeń wolności w Polsce, najweselszym baraku okresu socjalizmu. I choć nie należał pochwałać ich pociągu do alkoholu, który doprowadził ich do przedwczesnej śmierci, to nie można wątpić w ich naturalny talent aktorski i szczerą przyjaźń dwóch wrażliwych facetów o wielkim sercu.

Choć na planie filmowym spędzili razem tylko siedem lat, to w mojej pamięci utrwalił się tak, jakby grali razem we wszystkich filmach i znali się od dziecka aż do śmierci. Jednego z nich zapamiętam jako księcia aktorów amatorów i tak zwanych «naturałszczyków», choć języka nie używał zbyt książęcego, a drugi zostanie mi w szczególnej pamięci z roli inżyniera Mamonia i tragicznej roli niespełnionego artysty w siódmym odcinku «Polskich dróg» umierającego na oczach żony i esesmana, który kazał mu tańczyć do muzyki Szumana.

Himilbsch i Maklakiewicz starali się żyć i grać na swoich warunkach i na zawsze zapisali się w panteonie niezwykle aktorów i ludzi.

Wiesław Pisarski,
nauczyciel języka polskiego
skierowany do Kowla przez ORPEG

Na zdjęciu: Jan Himilbsch (po lewej) i Zdzisław Maklakiewicz (po prawej). Klatka z filmu «Wniebowzięci»

Kino, szczerze, też nie wykorzystало повністю його таланту. Маклакевич, як і Гімільсбах, грав ролі епізодичні й колоритні. І хоч він зіграв у понад 100 стрічках, так ніколи й не отримав головної ролі, співмірної його таланту. Проте Здзіслав, як і його друг, навіть у гірших фільмах вирізнявся чудово природною грою і запам'ятовувався глядачам, а його епізоди – шедеври акторського мистецтва.

Із часів, проведених перед камерою на спільних зйомках культового «Рейсу», Гімільсбах і Маклакевич стали друзями. І хоч вони разом знялися тільки в кількох фільмах, у моїй пам'яті та свідомості глядачів мого покоління вони завжди ведуть свої чудесні діалоги. Їхні спільні стрічки, зняті в 70-х рр., – це «Рейс», «Сім червоних троянд», «Взяті в небо», «Як це робиться».

Вони не цуралися алкоголю, пияцьких походеньок генделіками Варшави, але до кінця зберегли свою життєву й акторську свободу. Проте заплатили за неї високу ціну. Саме надмірний потяг до алкоголю вкоротив їхнє життя і спільні акторські плани. Маклакевич прожив тільки 50 років, а Гімільсбах – 57. Коли в 1977 р. трагічно помер Здзіслав Маклакевич, Гімільсбах, як личило справжньому каменяреві, встановив йому гарний нагробок на цвинтарі Повонзки. Одного разу прийшов до нього додому і спитав матір: «Здзісек удома?» «Пане Янику, та ж він помер. Ви ж були на похоронах», – відповіла пані Česława, матір Маклакевича. «Та, бл., знаю, але не можу до цього звикнути», – відповів Гімільсбах. Він помер у 1988 р. Похований на комунальному цвинтарі «Північний» у Варшаві. Тоді він зміг назавжди долучитися до свого друга.

Здзіслав Маклакевич, освічений інтелігент, учасник Варшавського повстання, випускник акторської школи, і Ян Гімільсбах, людина із соціального узбіччя, колишній зек, каменяр і amator, який говорив, що цінує більше свої каменярські, ніж літературні досягнення, створили особливий акторський дует у часи пеенерівської безнадії та соціалістичної сірості. Граючи, вони водночас були собою у фільмах, за якими їх пам'ятають поляки. Вони створили власний простір свободи в Польщі, найвеселішому бараці епохи соціалізму. І хоч не можна схвалювати їхнього потягу до алкоголю, який призвів до передчасних смертей, не можна все ж сумніватися в їхньому природному акторському таланті та щирій дружбі двох душевних чоловіків із великими серцями.

Хоч вони знімалися разом усього сім років, однак у моїй пам'яті закарбувалися так, ніби грали разом в усіх фільмах і знали одне одного з дитинства аж до смерті. Одного з них я запам'ятав як короля акторів-аматорів і так званих натурщиків, хоч він і послуговався далеко не королівською мовою, а другий залишиться в пам'яті в ролі інженера Мамоня і трагічної ролі нереалізованого митця в своїй серії «Польських доріг», що помирає на очах дружини й есесівця, який наказав йому танцювати під музику Шумана.

Гімільсбах і Маклакевич старалися жити і грати за своїми правилами та назавжди увійшли в пантеон найкращих польських акторів і людей.

Віслав Пісарський,
учитель польської мови,
скерований до Ковеля організацією ORPEG

На фото: Ян Гімільсбах (зліва) і Здзіслав Маклакевич (справа). Кадр із фільму «Взяті в небо».

Wspomnienia o Hermanowiczu

31 maja minęła 32. rocznica śmierci Henryka Hermanowicza, polskiego artysty, fotografa światowej sławy, który mieszkał i pracował w Krzemieńcu w latach 1937–1943. Z tej okazji Obwodowe Muzeum im. Juliusza Słowackiego w Krzemieńcu opublikowało wspomnienia, którymi podzielił się Jurij Gaśkiewicz.

Henryka Hermanowicza znałem zaocznie od wczesnego dzieciństwa. Wielokrotnie słyszałem o nim od mojego ojca (malarza Ihora Gaśkiewicza – red.) i razem z nim przeglądałem albumy, które pan Henryk przysłał mojemu ojcu w prezencie z Krakowa, zwłaszcza duży, pięknie wydany album «Kraków». Później były inne, w tym «Mazowsze», gdzie każde zdjęcie było opatrzone wierszem lub fragmentem wiersza, niestety nie pamiętam już którego poety.

Być może właśnie dlatego, że Hermanowicz był obecny w moim życiu od dzieciństwa, gdyż mój ojciec często opowiadał o nim oraz o ich wspólnych przeżyciach, nie wypytywałem specjalnie taty o szczegóły ich znajomości i współpracy w tamtych przedwojennych latach.

Ojciec opowiadał mi, że był retuszerm w zakładzie fotograficznym, czyli w tamtych odległych przedwojennych czasach poprawiał różnego rodzaju defekty na odbitkach fotograficznych: białe plamki od kurzu, który dostał się na kliszę, białe linie od rys itp. Zdałem sobie sprawę, jak ważna i trudna była to praca, gdy sam zainteresowałem się fotografią i również musiałem retuszować swoje zdjęcia.

Mój ojciec prawdopodobnie opowiadał mi znacznie więcej, ale nie pamiętam wszystkiego z tamtych dziecięcych lat. Ważniejsze wydawały mi się paczki żywnościowe, które pan Henryk i pani Emilia wysyłali mojemu ojcu od czasu do czasu, co bardzo pomagało nam w tych biednych, często głodnych czasach pod koniec lat 50. – na początku 60. Wówczas, pewnie na początku lub w połowie lat 60., pan Henryk przyjechał nas odwiedzić. Ponieważ od tego czasu minęło sześć dekad, niewiele pamiętam, z wyjątkiem faktu jego wizyty i tego, jak razem chodziliśmy po Górach Krzemienieckich.

Mój ojciec w tamtych latach uczył mnie polskiego i zachęcał do czytania polskich książek, więc Hermanowicz zaczął mi je przysyłać, w tym słynną polską klasykę – «Krzyżaków» Sienkiewicza oraz «Trylogię», czyli «Ogniem i mieczem», «Potop» i «Pana Wołodyjowskiego».

Z czasem jednak kontakty między moim ojcem a Hermanowiczem jakoś zaczęły zanikać i kto wie, jak by się to skończyło, gdyby nie pewien przypadek. Na początku lat 70. spotkałem Polaka, który miał niewywołany film ze zdjęciami i nie miał gdzie tego zrobić, a z niewywołanym filmem nie pozwolono by mu na przekroczenie

granicy. Pomogłem mu, a gdy zapytał mnie, jak może mi podziękować, poprosiłem, by skontaktował się z panem Henrykiem i poprosił, by napisał list do ojca. O dziwo udało się i gdzieś w połowie lat 70. (chyba w 1976 r.) pan Henryk i pani Emilia przyjechali do Krzemieńca.

Tę wizytę pamiętam znacznie lepiej. Kilka lat przed nią sam zacząłem fotografować, więc mam sporo zdjęć z wizyty Hermanowiczów, a co najważniejsze, miałem okazję spotkać się z wybitnym mistrzem fotografii artystycznej, który nauczył mnie wielu rzeczy. Jeśli chodzi o fabułę fotografii, kompozycję, kontrast światła i ciemności na zdjęciu i wiele innych kwestii, rady pana Henryka pozostają aktualne do dziś, mimo że technologia fotograficzna zmienia się od tego czasu radykalnie.

Jednak do niektórych jego rad dziś byłoby trudno się dostosować. Kiedyś powiedział mi: «Kiedy wychodzisz robić zdjęcia, weź najcięższy i najbardziej nieporęczny aparat, jaki masz, z najmniejszą liczbą klatek». «Dlaczego, panie Henryku?» – zapytałem. «Nie będziesz pstrykać na lewo i prawo» – odpowiedział Hermanowicz.

Przypomnę, że standardowy film do aparatu zawierał wówczas 36 klatek, a film do kamery wielkoformatowej, takiej jak Salut – 12 klatek. W porównaniu do setek dostępnych klatek w dzisiejszych aparatach cyfrowych, to więcej niż skromnie. A waga ówczesnych aparatów Salut czy Zenit nie może się równać z wagą współczesnego Canona. Niemniej jednak rada, by nie pstrykać bezmyślnie, ale dokładnie przemyśleć każde ujęcie, jest aktualna dla każdego, kto chce zrobić nieco poważniejsze fotografie od tych, które Polacy nazywają «fotki dla ciotki».

Należy powiedzieć, że Hermanowicz jako fotograf miał swój własny styl. Bardzo lubił miękkie zdjęcia, na których było widać nie tyle dokładne podobieństwo, co nastrój. W tym celu używał różnych przystawek optycznych, a co najważniejsze, dysponując najnowocześniejszym na owe czasy sprzętem fotograficznym, robił zdjęcia przede wszystkim dla siebie. Korzystał z niemieckiego aparatu Leica wyprodukowanego w 1936 r., komentując to następująco: «Aparat ten został wkrótce wycofany z produkcji jako wadliwy, ponieważ jego obiektyw zbyt miękko rysował fotografowany obraz. Natomiast dla mnie był dokładnie tym, czego chciałem...».

Jest mi bardzo przykro, że nie byłem w stanie spełnić jedynej prośby pana Henryka. Potrzebo-

Спогади про Германовича

31 травня минула 32-га річниця смерті Генрика Германовича – польського фотомитця світової слави, який у 1937–1943 рр. жив і творив у Кременці. Із цієї нагоди Обласний літературно-меморіальний музей Юліуша Словацького опублікував спогади про нього, якими поділився Юрій Гаськевич.

Заочно я з паном Генриком Германовичем був знайомий із раннього дитинства. Неодноразово чув про нього від батька (художник Ігор Гаськевич, – ред.), розглядав разом із ним альбоми, що їх пан Генрик прислав батькові в подарунок із Кракова, особливо великий, чудово виданий альбом «Kraków». Згодом були й інші, зокрема «Mazowsze», де кожне фото супроводжувалося віршем чи уривком із вірша, на жаль, не пригадую зараз, якого поета.

Може, саме через те, що Германович був із дитинства заочно присутній у моєму житті, бо батько часто розповідав про нього і про їхні спільні історії, я не розпитував тата спеціально про подробиці їхнього знайомства і співпраці в ті передвоєнні роки.

Батько казав, що був у його фотоательє ретушером, тобто в ту далеку доцифрову епоху замальовував на фотографічних відбитках різного роду дефекти: світлі крапочки від пилу, що потрапив на плівку, білі лінії від подряпин тощо. Наскільки важливою і важкою була ця робота, я зрозумів, коли сам захопився фотографуванням і теж зіткнувся з необхідністю ретушування знімків.

Напевно, батько розповідав значно більше, але з тих дитячих років не все запам'яталося. Більш важливими були тоді для мене продуктивні посилки, які пан Генрик і пані Емілія час від часу прислали батькові і які дуже виручали в ті вбогі напівголодні роки – кінець 50-х та початок 60-х. А десь, мабуть, на початку чи в середині 60-х рр. пан Генрик приїхав до нас у гості. Оскільки з тих пір минуло шість десятиліть років, я мало що пригадую, окрім самого факту приїзду і того, як ми разом гуляли кременецькими горами.

Батько вже тоді навчив мене польської мови й заохотив до читання польських книжок, тож Германович почав їх присилати для мене, зокрема відому польську класику – «Хрестоносці» Сенкевича, а також його ж «Трилогію», тобто «Вогнем і мечем», «Потоп» і «Пан Володійовський».

Проте із часом контакти між батьком і Германовичем якось почали пригасати, і хтось чим усе закінчилося би, якби не один випадок. Десь на початку 70-х рр. я випадково зустрівся з одним поляком, який мав відзняту плівку, але не мав де її проявити, а з непроявленою плівкою через кордон не пустили б. Я мав можливість його виручити, і коли він запитав, як мені

подякувати, попросив скontaktувати з паном Генриком і заохотити його написати листа батькові. Як не дивно, це спрацювало, і десь у середині 70-х рр. (здається, це був 1976-й) пан Генрик і пані Емілія приїхали до Кременця.

Цей приїзд я вже пригадую набагато краще. За кілька років перед тим я сам почав займатися фотографією, тож від візиту подружжя Германовичів залишилося чимало знімків, а головне – я мав змогу спілкуватися з визначним майстром художньої фотографії, і він мене багато чому навчив. У тому, що стосується вибору сюжету, композиції, співвідношення світлого й темного на знімку та в багатьох інших питаннях поради pana Генрика залишилися актуальними й донині, хоч фототехніка з тих часів радикально помінялася.

Щоправда, деякі його поради нині було б важко виконати. Якось він мені сказав: «Коли вибиратимешся на фотографування, бери із собою найважчу та найгроміздкішу камеру, яку маєш, з найменшою кількістю кадрів». «А чому, пане Генрику?» – запитав я. «Бо не будеш клацати направо і наліво», – відповів Германович.

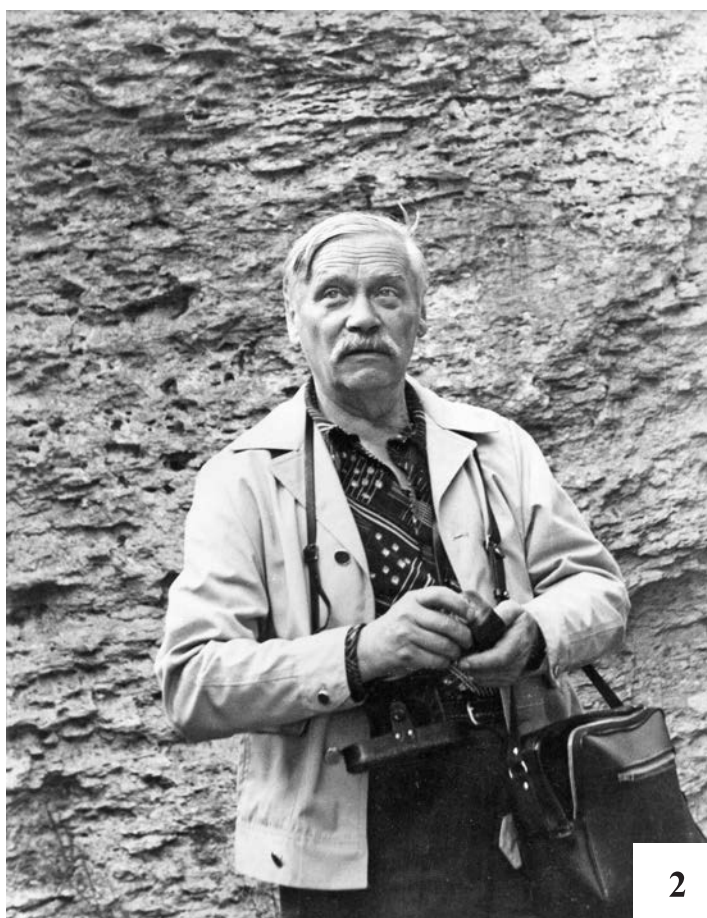
Нагадаю, що стандартна фотоплівка містила тоді 36 кадрів, а плівка до широкоформатного апарату типу «Салют» – 12. Порівняно із сотнями доступних кадрів нинішніх цифрових апаратів це більш ніж скромно. Та й вага тодішніх «Салютів» чи «Зенітів» не йде в порівняння з вагою якого-небудь сучасного «Кенона». Проте сама ідея – не клацати бездумно, а добре продумувати кожен кадр – актуальна для кожного, хто хоче знімати щось трохи серйозніше за те, що поляки називають «fotki dla ciotki».

Мушу сказати, що Германович як фотограф мав власний особливий стиль. Він дуже любив м'які фотографії, які передавали не так детальну схожість, як настрої. Для цього він застосовував різні оптичні насадки, а головне, маючи найсучаснішу для тих часів фототехніку, особисто для себе, для душі знімав німецьким апаратом «Leica» 1936 р. виготовлення, прокоментувавши це так: «Цю камеру невдовзі зняли з виробництва як браковану, бо її об'єктив рисував (формував зображення) дуже м'яко. А для мене це було саме те, чого я хотів...»

До речі, дуже шкодую, що не зміг виконати єдине прохання, з яким до мене звернувся пан Генрик. Йому була потрібна справді доволі унікальна радянська фотокамера «Горизонт», яка,

1

2

3

ваў напrawdę wyjątkowego radzieckiego aparatu o nazwie Horizon, który nie miał chyba odpowiedników na świecie i wyróżniał się tym, że mógł robić na standardowej błonie fotograficznej panoramy o kącie widzenia 120°; jego klatka była prawie trzy razy dłuższa niż zwykle. Ale niestety, ZSRR był krajem powszechnego deficytu, więc pomimo wszystkich moich poszukiwań, nigdy nie udało mi się znaleźć tego aparatu dla pana Henryka.

Niestety, po wyjeździe Hermanowiczów nigdy później nie spotkałem się z panem Henrykiem. Niejednokrotnie przysyłał mi książki, z których dowiedziałem się wiele o sztuce fotografii, niejednemu raz próbował zaprosić mnie do Krakowa, ale w czasach ZSRR wyjazd za granicę był niezwykle trudny, zwłaszcza jeśli pracowało się w instytucji. A kiedy ZSRR upadł i w 1993 r. w końcu dotarłem do Krakowa, pan Henryk już nie żył, a mój wyjazd okazał się niezwykle smutny, bo wiązał się z utratą pracy i środków do życia, czyli próbą zarobienia pieniędzy. Do dziś jest mi wstyd i niezręczność z powodu tego, że spadłem wówczas na głowę pani Emilii i jej córkom. Jestem niezmiernie wdzięczny, że dzięki nim miałem możliwość coś zarobić, a także zobaczyć wspaniały Kraków, który opisałbym w dwóch słowach tak: wcielona godność.

I na koniec jeszcze jedna rzecz, o której nie mogę nie wspomnieć. Pani Emilia zabrała mnie na cmentarz, gdzie został pochowany pan Henryk, i opowiedziała mi historię związaną z pochówkiem. W tym czasie wszystkimi sprawami zajęła się ich najstarsza córka Anna. Ponieważ Hermanowicz był osobą znaną, zaproponowano jej pochowanie go w tzw. Alei Zasłużonych, która była przeznaczona dla ówczesnych elit. Odpowiedź Anny zasługuje na przywołanie: «Dziękuję.

Wolę, żeby mój ojciec leżał wśród porządných ludzi».

Oczywiście nie da się wspomnieć wszystkiego, co mogłoby być interesujące. W każdym razie z przyjemnością dzielę się wspomnieniami o tym bardzo interesującym, inteligentnym i utalentowanym człowieku, który wielu rzeczy mnie nauczył – nie tylko o fotografii...

Zdjęcia pochodzą z profilu facebookowego Obwodowego Muzeum im. Juliusza Słowackiego w Krzemieńcu

Na zdjęciach: 1. Jurij Gaśkiewicz i jego ojciec Ihor Gaśkiewicz. 2-4. Henryk i Emilia Hermanowiczowie podczas wizyty w Krzemieńcu w latach 70.

Mowa pro mowy

Inna perspektywa

Niech z ręką na sercu powie ktoś, że nie przejmuję się rzeczami błahymi i tak naprawdę funta kłaków wartymi. W codziennej pracy, w tym bieganiu szalonym za dobrami doczesnymi, w którym wyglądamy trochę jak chomik w kółku, w gruncie rzeczy zapominamy o tym, co jest najważniejsze w naszym życiu.

Ciągle za czymś podążamy, ciągle na coś zbieramy, ciągle gonimy własny ogon, tracąc oddech, tracąc siły. Wiemy o tym wszyscy, a jednak popełniamy seryjnie ten sam błąd. Bez przerwy wchodzimy do tej samej rzeki zapracowania, stresu, braku wypoczynku i właściwej perspektywy.

Czytamy mądre książki oraz artykuły w poważnych gazetach, popełnione przez uczonych w piśmie, o tym, jak się odżywiać, w jakiej kolejności pochłaniać pożywienie i ile cukru zjeść bez zagrożenia chorobami (tu następuje tasiemcowa lista). Ile i jak spać, w jaki sposób się relaksować. Dowiadujemy się, że sporty różnorodne trzeba uprawiać, a aktywność fizyczną stawiać na równi z wszelkimi przyjemnościami.

No i wreszcie, że na wszelkie sprawy pośrednio i wprost nas dotykające należy patrzeć z perspektywy właściwej, albowiem w przeciwnym razie wróg nasz największy, a podstępny szalenie, stres, zniweczy każde nasze pozytywne i zalecane wskazanie. Łatwo powiedzieć, łatwo się mądrzyć zwłaszcza wtedy, gdy nas takie rady akurat nie dotyczą, a trudniej ową wiedzę w praktyce wobec siebie zastosować.

Wzajemnie przecież świadczymy sobie takie przyjacielskie uwagi, sami pozostając wobec nich ślepi i głusi. Z dobroci serca radzimy przyjaciółce, aby tak nie przeżywała swoich nadmiernych kilogramów tu i ówdzie się na jej ciele odkładających. W tym samym jednak czasie ryczymy w poduszkę po kolejnym odczycie wagi łaźniakowej, na którą wlażyliśmy zupełnie bez sensu po tym, jak kupione pół roku wcześniej spodnie nagle ni stąd ni zowąd przestały się dopinać na brzuchu.

Udzielamy małej nagany temu, kto żali się na nieudany obiad przonony, na którym gościł bliskie sobie osoby, a sami lejemy lzy nad uwagę «ukochanej» teściowej na temat kurzu zalegającego półkę w szopie na drewno. Aż wreszcie, kiedy sami na własnej skórze doświadczymy czegoś naprawdę ważnego a istotnego dla naszego życia lub gdy jesteśmy świadkami wydarzeń zmieniających w dramatycznych okolicznościach świat – wówczas zupełnie inaczej zaczynamy postrzegać otaczającą rzeczywistość.

Inna perspektywa widzenia całkowicie optykę oceny tego, co istotne, czym nie warto nawet sekundy się trapić. Mistrzem świata będzie zatem każdy, kto bez traumatycznych doświad-

czeń własnych lub wynikających z obserwacji, osiągnięciu cudowny dystans do spraw mało istotnych i banalnych. Łatwo się mówi!

Coś jest/nie jest funta kłaków warte, czyli bardzo tanie, bez wartości i znaczenia.

Czynić coś z ręką na sercu, czyli w sposób honorowy, uroczysto, na poważnie.

Gonić własny ogon – oznacza bez przerwy za czymś podążać, starać się o coś, co jest trudne (a czasem niemożliwe) do osiągnięcia. Także działać nieracjonalnie, na własną szkodę.

Tracić oddech – bardzo się męczyć, ale też niepotrzebnie się denerwować i poświęcać na coś stanowczo zbyt dużo czasu.

Ni stąd, ni z owąd, a więc nagle, niespodziewanie, bez żadnej konkretnej przyczyny.

Wchodzić do tej samej rzeki, czyli powtarzać tę samą czynność, zachowanie, bez jakiegokolwiek zmiany i refleksji.

Tasiemcowa lista, a więc po prostu długa, licząca wiele pozycji.

Gabriela Woźniak-Kowalik, nauczycielka skierowana do Łucka i Kowla przez ORPEG

здається, nie mala analogiów u світі й відрізнялася тим, що на стандартну фотоплівку знімала панорами, охоплюючи по горизонталі кут 120 градусів; її кадр був десь утричі довший за звичайний. Та, на жаль, СРСР був країною всезагального дефіциту, тож, попри всі мої пошуки, я так і не зміг знайти для pana Генрика цю камеру.

На жаль, після від'їзду Германовичів більше я pana Генрика не бачив. Він неодноразово присилав мені книжки, які багато дали в плані оволодіння мистецтвом фотографії, він кілька разів пробував запросити мене до Кракова, але за радянських часів поїхати за кордон було надзви-

чайно складно, особливо якщо людина працювала в інституті й мала якісь там форми допуску. А коли СРСР розвалився і в 1993 р. я таки потрапив до Кракова, pana Генрика вже не було, а моя поїздка виявилася надзвичайно безрадісною, бо була пов'язана з втратою роботи та засобів для існування, тобто з намаганням хоч щось заробити. Мені досі незручно й неприємно через те, що я тоді звалився на голову pani Emilii та її дочкам. Я надзвичайно вдячний за те, що вони дали мені можливість трошки заробити, а також подивитися чудове місто Краків, яке я охарактеризував би двома словами: втілена гідність.

I на завершення ще один момент, про який я просто не можу не сказати. Pani Emilia завела мене на кладовище, де похований pan Генрик, і заодно розповіла історію, пов'язану із цим похованням. Всі питання тоді вирішувала їхня старша дочка Анна. Оскільки Германович був людиною достатньо відомою, їй запропонували поховати його на так званій Алеї заслужених (Aleja Zasłużonych), призначеній для тодішньої еліти. Відповідь Anni гідна цитування: «Дякую. Я волюю, щоб мій батько лежав серед порядних людей».

Звичайно, я не згадаю всього, що могло би становити інтерес. Але в будь-якому разі я радий поділитися спогадами про цю дуже цікаву, розумну й талановиту людину, яка багато чому мене навчила – і не тільки у сфері фотографування...

Юрій Гаśкевич
Фото опубліковані на сторінці Обласного літературно-меморіального музею Юліуша Словацького

На фото: 1. Юрій Гаśкевич та його батько Ihor Гаśкевич. 2-4. Генрик та Emilia Германовичі під час відвідин Кременця в 70-х рр.

Інша перспектива

Нехай із рукою на серці хтось скаже, що не переймається дрібницями, які насправді варті фунта клоччя. У щоденній праці, в цій шаленій біганині за минуцями благами, в якій ми нагадуємо хом'яка в колесі, ми забуваємо про те, що дійсно найважливіше в нашому житті.

Ми весь час за чимось прямуємо, весь час на щось відкладаємо, постійно женемося за власним хвостом, втрачаючи подих, втрачаючи сили. Ми всі про це знаємо, проте серійно повторюємо одну і ту ж помилку – безперервно входимо в одну й ту ж річку гарування, стресу, відсутності відпочинку й належної перспективи.

Читаємо розумні книги і склепані вченими мудрагелями статті в авторитетних газетах про те, як харчуватися, в якій кількості приймати їжу та скільки цукру можна спожити без загрози здоров'ю (тут наводиться тасемцевий список). Скільки і як спати, як відпочивати. Дізнаємося, що треба займатися різними видами спорту, а фізичну активність ставити нарівні з різноманітними приємностями.

Ну й нарешті, що на всякі справи, які прямо й непрямо нас стосуються, потрібно дивитися з правильної перспективи, адже в протилежному разі наш найбільший і до того ж страшенно підступний ворог – стрес – зведе нанівець кожен нашу позитивну й корисну пораду. Легко сказати, легко бути мудрим, особливо, коли такі поради нас не стосуються, а от втілити ці знання на практиці набагато важче.

Ми даємо одне одному такі дружні поради, самі залишаючись до них сліпими та глухими. У доброті сердечній ми радимо нашій подрузі

не переживати через зайві кілограми, які там і сям відкладаються на її фігурі. Але в той самий час ридемо в подушку після чергового заглядання на стрілку ваг у ванній, на які ми абсолютно безглуздо залізли після того, як куплені пів року тому штани ні з того ні з цього перестали сходитися на животі.

Ми ганимо того, хто жаліється на невдалий обід, на якому він гостив близьких йому людей, а самі проливаємо сльози через зауваження нашої «коханой» свекрухи про пил, який покриває полицю в дровитні. Аж до тієї пори, коли на власній шкірі зазнаємо насправді чогось важливого та суттєвого для нашого життя або коли станемо свідками подій, які у драматичних обставинах змінюють світ. Тоді ми починаємо зовсім по-іншому сприймати навколишню дійсність.

Інша перспектива повністю змінює оптику оцінювання того, що суттєве, а чим не варто перейматися навіть секунду. Тож чемпіоном світу буде кожен, хто без травматичного досвіду, власного чи набутого шляхом спостереження, здобуде чудесну відстороненість щодо малозначних і банальних справ. Легко сказати!

Щось варте / не варте фунта клоччя (**coś jest / nie jest warte funta kłaków**), тобто дуже дешево, нецінне й незначне.

Робити щось із рукою на серці (**czynić coś z ręką na sercu**), тобто чесно, урочисто, серйозно.

Гнатися за власним хвостом (**gonić własny ogon**) – безперервно за чимось прямувати, намагатися досягти чогось важкого (а інколи й неможливого). Також діяти нерационально, на власну шкоду.

Втрачати подих (**tracić oddech**) – дуже втомлюватися, а також даремно нервуватися і витрачати на щось занадто багато часу.

Ні з того ні з цього (**ni stąd, ni z owąd**) – несподівано, зненацька, без жодної конкретної причини.

Входить в ту саму річку (**wchodzić do tej samej rzeki**) – повторювати монотонно ті ж самі дії, без жодних змін і рефлексій.

Тасемцевий список (**tasiemcowa lista**), тобто дуже довгий, який містить багато пунктів. Тасемець (бичачий цій'як) – один із видів гельмінтів.

Габрієла Возняк-Ковалік, учителька, skierована до Луцька і Ковеля організацією ORPEG

W Łucku rozbrzmiewała muzyka renesansowa У Луцьку прозвучала музыка Ренесансу

21 maja w sali koncertowej Szkoły Muzycznej nr 1 im. Fryderyka Chopina w Łucku odbył się koncert muzyki renesansowej. Wspólnie z polskimi wykonawcami na scenie wystąpili młodzi muzycy ukraińscy.

21 травня в концертній залі Луцької музичної школи № 1 імені Фридерика Шопена в Луцьку відбувся концерт музики епохи Відродження. На сцені разом із польськими виконавцями виступили юні українські музиканти.

«Wschód i południe Ukrainy słuchają teraz innej «muzyki»: odgłosów strzałów i eksplozji pocisków artyleryjskich, wycia kierowanych bomb lotniczych. My natomiast dziś mamy okazję posłuchać pięknej, prawdziwej muzyki, która brzmiała setki lat temu, a w naszych czasach wciąż niesie ze sobą piękno. Dziękujemy Konsulatowi Generalnemu RP w Łucku za to wydarzenie kulturalne. Mam nadzieję, że to partnerstwo, chęć wsparcia Ukraińców w tym trudnym czasie będą kontynuowane» – powiedział Hryhorij Pustowit, zastępca przewodniczącego Wołyńskiej Rady Obwodowej, otwierając koncert.

Znalazły się na nim utwory wokalne autorstwa Mikołaja Gomółki, a także kompozycje instrumentalne Piotra Żelichowskiego, Jana z Lublina i Orlando Gibbonsa. Koncert wokально-інструментальний był pierwszym z minicyklu «Kameralna muzyka Mikołaja Gomółki», z którym polscy muzycy, oprócz Łucka, wystąpili w Buczaczu i Jazłowcu, gdzie Mikołaj Gomółka spędził ostatnie lata swojego życia i zmarł. Magnum opus polskiego kompozytora, wydany za jego życia, to zbiór «Melodie na psalterz polski», z którego utwory zostały wykonane na koncercie.

Na scenie wystąpili artyści z Polski, absolwenci Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie: Ewa Roszkowska (sopran), Justyna Nowak (alt), Franciszek Szemiet (tenor) oraz Stanisław Łopuszyński (bas, klawesyn, opieka artystyczna).

«Dzisiejszy koncert jest moim zdaniem wyjątkowy nie tylko ze względu na unikalny repertuar muzyki polskiej XVI w. i nie tylko ze względu na rzadki rodzaj klawesynu, spinetu, ale także dlatego, że udało się zaangażować młodych wykonawców z Ukrainy» – uważa wicekonsul Mateusz Marszałek.

Na scenie, oprócz polskich artystów, utwory Gomółki zaprezentowały zespoły: Szkoły Muzycznej nr 1 im. Fryderyka Chopina w Łucku «Zorianycia» (kierownik Ołena Bohdan-Opejda) oraz fletistów Wołyńskiej Szkoły Kultury i Sztuki im. Igora Strawińskiego (kierownik Jurij Fokszej).

Koncert odbył się przy wsparciu Konsulatu Generalnego RP w Łucku.

Tekst i zdjęcia: Anatol Olich

товіт, заступник голови Волинської обласної ради, відкриваючи концертну програму.

До неї увійшли вокальні твори авторства Миколая Гомулки, а також інструментальні композиції Пьотра Желіховського, Яна з Любліна та Орlando Гіббонса. Вокально-інструментальний концерт став першим у мініциклі «Камерна музика Миколая Гомулки», з якою польські музиканти, крім Луцька, виступили в Бучачі та Язловці, де провів останні роки життя й помер Миколай Гомулка. Magnum opus польського композитора, надрукованим ще за життя, є збірка «Мелодій до польського псалтиря», твори з якого виконали на концерті.

На сцені виступили митці з Польщі, випускники Музичного університету імені Фридерика Шопена у Варшаві: Ева Рошковська (сопрано), Юстина Новак (альт), Францішек Шемет (тенор) та Станіслав Лопушинський (бас, клавесин, художнє керівництво).

«Сьогоднішній концерт, на мою думку, особливий не тільки унікальним репертуаром, польською музикою XVI ст., і не тільки рідкісним різновидом клавесину, спінетом, а й тим, що до концерту вдалося залучити юних виконавців з України», – вважає віцеконсул Матеуш Маршалек.

На сцені, окрім польських митців, твори Гомулки представили ансамбль Луцької музичної школи № 1 імені Фридерика Шопена «Зоряниця» (керівниця Олена Богдан-Опейда) і ансамбль сопіларів Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського (керівник Юрій Фокшей).

Концерт відбувся за підтримки Генерального консульства Республіки Польща в Луцьку.

Текст і фото: Анатолій Оліх

«Схід і південь України зараз слухає іншу «музику»: звуки автоматних черг і вибухів артилерійських снарядів, виття керованих авіаційних бомб. Ми ж сьогодні маємо нагоду послухати прекрасну, справжню музику, яка звучала сотні років тому, але яка і в наші часи несе красу. Дякую Генеральному консульству Республіки Польща в Луцьку за цю культурну подію. Маю надію, що це партнерство, бажання підтримати українців у цей складний час, буде продовжуватися», – сказав Григорій Пустовіт.

Projekt finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023

Projekt „Polska Platforma Medialna - Ukraina 2023-2025” realizowany przez Fundację Wolność i Demokracja.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

Utwór jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Organizacji Społecznej „Monitor Wołyński”. Utwór powstał w ramach zlecenia przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów zadań w zakresie wsparcia Poloni i Polaków za granicą w 2023 roku. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji i o posiadaczach praw.

Projekt finansuje Kancelaria głowy Rady ministrów RP u ramach konkursu «Polonia ta polacy za kordonom 2023».

Projekt «Польська медійна платформа – Україна 2023–2025» реалізує фундація «Свобода і демократія»

Публікація відображає лише погляди автора / авторів і не представляє офіційну позицію Кancelарії голови Ради міністрів RP

Видавець: ГО «Волинський монітор»
Шеф-редактор: Валентин ВАКОЛЮК
Головний редактор: Анатолій ОЛІХ
Коректори: Ольга ШЕРШЕНЬ, Пьотр КОВАЛІК
Переклад: Світлана ПИЗА, Наталя ДЕНИСЮК
Співпраця: Габрієля ВОЗНЯК-КОВАЛІК,
Веслав ПІСАРСЬКИЙ, Ядвіга ДЕМЧУК

Газета «Волинський монітор»
43025 Луцьк, вул. Крилова 5/7
monitorwoylinski.com
tel.: +38 067 709 29 49
mail: monitorwoylinski@gmail.com
facebook.com/MonitorWoylinski
twitter.com/MonitorWoylinski

Ідентифікатор медіа: R30-01239,
рішення № 803 від 31.08.2023 р.
Тираж: 3000. Замовлення: 1647
Друк: ПП «Волинська друкарня»
Луцьк, пр. Волі 27.
Друк офсетний
Формат А3

Monitor
Wołyński

monitorwoylinski.com